

Analýza pravidla o stanovení výše bezdůvodného obohacení v § 40 odst. 4 autorského zákona ve světle jeho funkce

Zuzana Vlachová*

Abstrakt: Článek se zabývá analýzou pravidla upraveného v § 40 odst. 4 větě druhé autorského zákona, jež modifikuje pro případy nakládání s dílem bez k tomu nezbytné licence obecnou úpravu občanského zákoníku týkající se stanovení rozsahu náhrady za bezdůvodné obohacení a stanoví paušalizovanou náhradu ve výši dvojnásobku obvyklé licenční odměny. Dle názoru převažujícího v české literatuře plní toto speciální pravidlo sankční funkci. Předkládaný text se pokouší vůči tomuto názoru – jemuž by mohl nasvědčovat subjektivně-historický výklad – vymezit a nastínit v kontextu relevantních unijních východisek a obecné občanskoprávní úpravy odlišný náhled na smysl a účel, jež paušalizovaná náhrada i na tomto místě plní, jimiž má být usnadněn dokazování ochuzenému. V návaznosti na stanovisko přijaté ohledně funkce pravidla je v článku následně prezentován též tomu korespondující alternativní pohled na aplikaci § 40 odst. 4 věty druhé autorského zákona, spočívající po vzoru občanskoprávní úpravy co do výše náhrady v odlišení postavení nepoctivého obohaceného (vůči němuž lze uplatnit nárok na vydání obvyklé licenční odměny ve výši dvojnásobku) a obohaceného poctivého (jehož povinnost k vydání bezdůvodného obohacení bude paušalizována toliko jedním násobkem obvyklé licenční odměny).

Klíčová slova: autorské právo, bezdůvodné obohacení, sankční funkce, dobrá víra, obvyklá licenční odměna

Úvodem

Klíčovými nároky, jež má autor (nositel práv, respektive případně další osoby oprávněné k vymáhání práv)¹ k dispozici, dojde-li k porušení (šířeji: k zásahu do) jeho absolutních práv, jsou též obecné občanskoprávní nároky – nárok na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení [§ 40 odst. 4 autorského zákona² (dále „aut. z.“)].³ Tyto nároky

* Mgr. Zuzana Vlachová, doktorandka, katedra občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity. E-mail: 446098@mail.muni.cz. Za připomínky k textu děkuji Luboši Brimovi a dvěma anonymním recenzentům. Tento článek vznikl na Masarykově univerzitě v rámci projektu *Rozvoj a podpora vědecko-výzkumných aktivit občanskoprávní sekce doktorského studijního programu „Soukromé právo a civilní právo procesní“* I, č. MUNI/A/1580/2024, podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2025.

1 Neboť osobou oprávněnou k vymáhání autorských práv (a práv s autorským právem souvisejících) není ve všech případech jen autor (výkonný umělec atd.), ale též další osoby, jako je nabyvatel výhradní licence či dědic zesnulého nositele práv. Blíže např. TELEC, I. – TŮMA, P. § 40. In: TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 509, marg. č. 12; viz též LEŠKA, R. Ochrana a vymáhání práva autorského a práv souvisejících prostředky práva občanského. In: SRSTKA, J. et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2024, s. 303–304.

2 Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů; bude-li text pojednávat o úpravě obsažené v určitém časovém znění tohoto zákona, bude to výslovně uvedeno.

3 TELEC, I. – TŮMA, P. § 40. In: TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*, s. 512–513; též např. LEŠKA, R. Ochrana a vymáhání práva autorského a práv souvisejících prostředky práva občanského. In: SRSTKA, J. et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*, s. 307–308.

existují vedle dalších zvláštních autorskoprávních nároků zakotvených § 40 odst. 1 a 3 aut. z. a řídí se převážně obecnou občanskoprávní úpravou obsaženou v občanském zákoníku, na nějž autorský zákon odkazuje.⁴ Autorský zákon zároveň výslovně zmiňuje i nárok na přiměřené zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu [§ 40 odst. 1 písm. e) aut. z.].⁵

Ohledně dvou nároků v § 40 odst. 4 aut. z. však autorský zákon stanoví oproti obecné úpravě dílčí modifikaci spočívající ve zvláštním způsobu stanovení *rozsahu (výše) náhrady* škody ve formě ušlého zisku, který má škůdce povinnost nahradit, respektive bezdůvodného obohacení, k jehož vydání je obohacený povinen – namísto domáhání se těchto nároků ve skutečné výši může nositel práv (osoba oprávněná k vymáhání práv) požadovat uhrazení paušalizované částky ve výši jednonásobku (pro ušlý zisk) či dvojnásobku (pro bezdůvodné obohacení) obvyklé (smluvní) licenční odměny.

Ustanovení § 40 odst. 4 aut. z. bude zkoumáno v kontextu unijní úpravy [zejména směrnice 2004/48/ES⁶ (dále též „směrnice“)] a obecné české občanskoprávní úpravy (zejména viz § 3004 o. z.). Prostor bude při *zkoumání funkce takto nastaveného rozsahu paušalizované náhrady* v případě práva na vydání bezdůvodného obohacení a následně *eventuálních možností výkladu daného ustanovení* věnován postupnému legislativnímu vývoji jak přímo zde zkoumaného ustanovení, tak na poli obecného občanského práva (především s ohledem na následnou rekodifikaci občanského práva), zohledněna bude podpůrně též úprava obdobné problematiky v zákoně o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a ochraně obchodního tajemství⁷ (dále „z. v. p. p. v.“).

Text se pokusí zodpovědět otázku původu aktuální právní úpravy paušalizovaného rozsahu plnění pro případ práva na vydání bezdůvodného obohacení jakožto dvojnásobku obvyklé (smluvní licenční) odměny (s ohledem na vliv unijní úpravy na tuto problematiku a jejich souladnosti). Dále bude v článku k analyzované problematice přistupováno z pohledu funkce, již má paušalizovaná náhrada ve výši dvojnásobku plnit. Článek se bude snažit předně obhájit tezi, že současnou právní úpravu pravidla pro bezdůvodné obohacení (*již*) nelze odůvodnit tím, že se jedná o jistou formu sankce (či „soukromé pokuty“). V návaznosti na to se článek pokusí přinést možný alternativní přístup k výkladu § 40 odst. 4 věty druhé aut. z., jenž zohlední právě v předcházejícím textu učiněné závěry ohledně jeho funkce a nastíněné teleologické pozadí zkoumané právní úpravy.

⁴ Byť lehce nepřesně hovoří o „zvláštním zákonu“.

⁵ V souladu s § 2894 odst. 2 o. z. Byť je nárok systematicky zařazen mezi zvláštní nároky z porušení autorského práva (a práv s autorským právem souvisejících) v § 40 odst. 1 aut. z., i v tomto případě se dle současné úpravy budou podmínky jeho uplatnění posuzovat dle pravidel občanského zákoníku. Obecně viz např. PAŠEK, M. § 2894. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 10; viz též BEZOUŠKA, P. § 2894. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1498, marg. č. 12.

⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004, o dodržování práv duševního vlastnictví.

⁷ Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a ochraně obchodního tajemství.

1. Východiska plynoucí z unijní úpravy

Do § 40 odst. 4 aut. z.⁸ i § 5 z. v. p. p. v.⁹ se promítá směrnice 2004/48/ES.¹⁰ První otázkou proto je, jaké povinnosti směrnice členským státům ukládá a jaká pravidla sama o sobě upravuje. Je-li totiž vnitrostátní právo (alespoň dílem) promítnutím unijní úpravy, je třeba posoudit, zda je s unijním právem v souladu, respektive upřednostnit výklad respektující povinnost interpretovat a aplikovat vnitrostátní právo eurokonformním způsobem.¹¹ Následně bude nezbytné vymezit, jaká část pravidel národního práva je průmětem unijní úpravy a jaká již jde nad její rámec. V druhém případě bude třeba se zabývat otázkou, nakolik a případně jak ovlivňují závěry plynoucí z výkladu unijního práva i tuto část.

1.1 Krátký pohled na historii vzniku směrnice 2004/48/ES

1.1.1 Zelená kniha

Počátky příprav směrnice se datují do roku 1998, kdy Evropská komise předložila *Zelenou knihu o boji proti padělání a pirátství na vnitřním trhu*¹² (na niž navázal akční plán z roku 2000),¹³ v níž nastínila jako další z cílů pro oblast práva duševního vlastnictví posun unijní úpravy vymáhání práv, zejména jejího zefektivnění.¹⁴

Jádrem Zelené knihy bylo zhodnotit stávající legislativu a možné kroky pro boj proti padělání výrobků a pirátství v právu duševního vlastnictví a jejich možným negativním dopadům na rozvoj vnitřního trhu, spotřebitele či společnost jako celek.¹⁵ Zelená kniha uvádí, že objem pirátství a padělání vzrostl v 80. a 90. letech zejména s rozvojem mezi-

⁸ Viz důvodovou zprávu k vládnímu návrhu zákona č. 216/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění zákona č. 81/2005 Sb., a některé další zákony (sněmovní tisk 1111/0, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 4. volební období, 2002–2006, s. 53).

⁹ Zákon jako celek byl přijat právě v reakci na směrnici 2004/48/ES; viz důvodovou zprávu k vládnímu návrhu z. v. p. p. v. (sněmovní tisk 1110/0, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 4. volební období, 2002–2006, s. 8–9).

¹⁰ Na ni navázala směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/943 ze dne 8. 6. 2016, o ochraně nezveřejněného know-how a obchodních informací (obchodního tajemství) před jejich neoprávněným získáním, využitím a zpřístupněním, promítnutá do § 5a z. v. p. p. v.

¹¹ MELZER, F. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 175–179.

¹² Zelená kniha o boji proti padělání a pirátství na vnitřním trhu předložená Evropskou komisí dne 15. 10. 1998 (Green Paper on Combating Counterfeiting and Piracy in the Single Market), COM (98) 569 final. In: *EUR-Lex* [online]. 15. 10. 1998 [cit. 2024-07-08]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A51998DC0569&qid=1721138247800>.

¹³ Sdělení Komise týkající se boje proti padělání a pirátství na vnitřním trhu předložené Evropskou komisí dne 30. 11. 2000 (Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee – Follow-up to the Green Paper on combating counterfeiting and piracy in the single market), COM (2000) 789 final. In: *EUR-Lex* [online]. 30. 11. 2000 [cit. 2024-07-08]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2000%3A0789%3AFIN>.

¹⁴ Doposud se soustředila vesměs na jednotlivé hmotněprávní aspekty. RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung. Eine Untersuchung zum deutschen und europäischen Immaterialgüter-, Lauterkeits- und Bürgerlichen Recht*. Baden-Baden: Nomos, 2017, s. 88; KUNKEL, F. *Die Schadensersatzberechnung im Immaterialgüterrecht: Materiellrechtliche und prozessuale Aspekte vor dem Hintergrund der Enforcement-Richtlinie*. Baden-Baden: Nomos, 2018, s. 37–39; METZGER, A. – WURMNEST, W. Auf dem Weg zu einem Europäischen Sanktionenrecht des geistigen Eigentums? *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*. 2003, Jhrg. 47, Nr. 12, s. 922.

¹⁵ Zelená kniha, s. 4–5; RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 88–89.

národního obchodu, internacionalizace, nových technologií a prostředků komunikace natolik, že se z něj stal jev s celosvětovým dopadem (a je tedy hrozbou).¹⁶

Komise pro účely Zelené knihy vyložila též pojmy „padělání“ a „pirátství“, vymezila je však poměrně široce.¹⁷ Závěrem navrhla mj. přijetí úpravy v oblasti vymáhání práv duševního vlastnictví, a to i v soukromoprávní oblasti (trestněprávní postih v této době již členské státy vesměs upravovaly).¹⁸ Vzhledem k široké definici pirátství, ale i obecné povaze soukromoprávních nástrojů (jak s nimi Zelená kniha pracovala), však úprava mířila i na jiná (tedy i na nedbalostní) porušení práv.¹⁹

1.1.2 Návrh směrnice

Návrh směrnice²⁰ navazoval na dosavadní vývoj a diskusi,²¹ konstatoval existenci významných rozdílů v oblasti vymáhání práv, jež je třeba překonat,²² a zdůrazňoval potřebu efektivních opatření z důvodu negativních dopadů v první řadě pirátství a padělání výrobků,²³ ale nově i „*porušení práv duševního vlastnictví obecně*“.²⁴

Náhradu škody upravoval čl. 17 odst. 1 návrhu a oproti výslednému znění směrnice se lišil mj. stanovením paušální náhrady škody pro vědomá porušení práv ve výši *dvojnásobku* obvyklého licenčního poplatku [písm. a)]. Domáhal-li se poškozený náhrady škody v reálné výši [písm. b)], obsahoval čl. 17 odst. 2 návrhu volitelné pravidlo, dle něhož měly členské státy možnost stanovit, že poškozený mohl nad rámec náhrady škody po porušiteli požadovat též vydání veškerého jím v souvislosti s předmětným porušením práv nabytého prospěchu (přičitatelného porušení), nezohledněného při výpočtu náhrady škody.²⁵

I zde měla paušalizovaná náhrada směřovat k dosažení cíle plné kompenzace vzniklé škody, často obtížně vyčíslitelné (včetně např. nákladů na odhalení porušení práv).²⁶

¹⁶ Zelená kniha, s. 4.

¹⁷ Ibidem, s. 7–9.

¹⁸ Ibidem, s. 18–21.

¹⁹ Což byl hlavní bod kritiky takové úpravy. RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 89–90. Další aspekty (hodnocení, definice či volba prostředků, limitace kreativity) viz např. DREXL, J. – HILTY, R. M. – KUR, A. *Vorschlag für eine Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte am geistigen Eigentum – eine erste Würdigung*. GRUR Int. 2003, Jhrg. 52, Nr. 7, s. 606; KUNKEL, F. *Die Schadensersatzberechnung im Immaterialgüterrecht*, s. 44; DREXL, J. – HILTY, R. M. – KUR, A. *Vorschlag für eine Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte am geistigen Eigentum – eine erste Würdigung*, s. 606.

²⁰ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o opatřeních a postupech k zajištění dodržování práv duševního vlastnictví předložený Evropskou komisí dne 30. 1. 2003, KOM (2003) 46 ve výsledném znění.

²¹ Návrh směrnice, s. 3–4, 12–13.

²² Ibidem, s. 3.

²³ DREIER, T. *Ausgleich, Abschreckung und andere Rechtsfolgen von Urheberrechtsverletzungen – Erste Gedanken zur EU-Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte an geistigem Eigentum*. GRUR Int. 2004, Jhrg. 53, Nr. 9, s. 706–707.

²⁴ Návrh směrnice, s. 3. Drexler, Hilty a Kur argumentovali, že při takto širokém vymezení působnosti pravidel již nešlo jejich aplikaci omezit na pirátství a padělání výrobků. Proto ale nemohl být boj proti pirátství a padělání výrobků dále označován za hlavní cíl regulace. Zkoumat bylo třeba dopady aplikace pravidel na „běžná“ porušení práv. DREXL, J. – HILTY, R. M. – KUR, A. *Vorschlag für eine Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte am geistigen Eigentum – eine erste Würdigung*, s. 605–607.

²⁵ Návrh směrnice, s. 23–24. Nárok měl být využitelný v odůvodněných případech (např. úmyslná porušení práv v obchodním měřítku). Měl být projevem odrazující funkce vyžadované směrnicí. RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 91–92.

²⁶ Návrh směrnice, s. 23.

V důsledku se však vztahovala i na nedbalostní porušení práv,²⁷ nikoli pouze na porušení úmyslná, pro něž bylo zakotvení dvojnásobku shledáváno eventuálně přípustným,²⁸ proto v ní někteří kritici spatřovali sankční funkci.²⁹ Pravidlo také nekorespondovalo s již existující úpravou mnoha členských států a z nastíněného pohledu ani s jejím hodnotovým nastavením.³⁰ Pravidlu byl vytýkán i nedostatek flexibility (nemožnost reagovat na konkrétní okolnosti případu, např. stupně zavinění).³¹

S ohledem na koncepci zaštitěnou bojem proti pirátství a padělání výrobků, a tedy hrozbám pro vnitřní trh a dotčené subjekty,³² obsahoval návrh v čl. 20 též obecnou povinnost zavedení trestněprávního postihu pro všechna „závažná“ porušení práv.³³ Vzhledem k prosazení výsledného pojetí směrnice jako obecného nástroje harmonizace³⁴ bylo toto ustanovení vypuštěno a směrnice upravuje výslovně pouze pravidla občanskoprávní a správní povahy.³⁵

1.2 K vybraným aspektům směrnice 2004/48/ES

1.2.1 Článek 13 – náhrada škody

Ve výsledném znění čl. 13 směrnice 2004/48/ES ukládá v případě vědomých porušení práv³⁶ v odst. 1 členským státům povinnost zajistit, aby porušovatel *nahradil škodu* odpovídající „*skutečné újmě, kterou [poškozený] skutečně utrpěl v důsledku porušení práva*“. Rozlišuje dvě možnosti jejího vyčíslení soudem – nahrazení reálně vzniklé škody s přihlédnutím ke „*všem vhodným aspektům*“ [písm. a)], nebo alternativně „*ve vhodných případech*“ náhradu paušální částkou ve výši alespoň jednonásobku obvyklého licenčního poplatku

²⁷ METZGER, A. – WURMNEST, W. *Auf dem Weg zu einem Europäischen Sanktionenrecht des geistigen Eigentums?*, s. 931, 932; DREIER, T. *Ausgleich, Abschreckung und andere Rechtsfolgen von Urheberrechtsverletzungen – Erste Gedanken zur EU-Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte an geistigem Eigentum*, s. 707.

²⁸ Zároveň je třeba mít na zřeteli, že dle čl. 2 odst. 1 návrhu měla být pokryta pouze na porušení práv spáchaná pro obchodní účely, či způsobivší závažnou újmu poškozenému. KUNKEL, F. *Die Schadensersatzberechnung im Immaterialgüterrecht*, s. 43–44.

²⁹ V konsolidované verzi návrhu ze dne 19. 12. 2003 [2003/0024/(COD)], s. 213] zdůrazňoval upravený čl. 17 přímo u paušalizované náhrady, že nemá být sankční povahy (zde již byl i nárok pro nevědomá porušení).

³⁰ Metzger a Wurmnest podotýkají, že sankční prvky lze v právu náhrady škody nalézt jak v jednotlivých právních řádech členských států, tak v unijním právu. V německém právu odkazovali např. na přiznávání náhrad za zásah do všeobecných osobnostních práv ke komerčním účelům médií. Co se však jevílo nepřiměřeným, bylo vztažení paušalizované náhrady na všechna porušení práv bez rozdílu, nikoli pouze na ta nejzávažnější (v této podobě se sankční prvky objevovaly, byť v omezené míře, v německém právu). METZGER, A. – WURMNEST, W. *Auf dem Weg zu einem Europäischen Sanktionenrecht des geistigen Eigentums?*, s. 931–932; k poslední uvedenému i DREXL, J. – HILTY, R. M. – KUR, A. *Vorschlag für eine Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte am geistigen Eigentum – eine erste Würdigung*, s. 607.

³¹ Např. pozměňovací návrh (připomínka) Velké Británie a Severního Irska ke konsolidovanému znění návrhu [ze dne 26. 1. 2004, 2003/0024/(COD)], s. 230] vedle opětovného zdůraznění, že náhrada škody nemá být sankční povahy, vyjadřoval požadavek, aby určení výše náhrady škody bylo namísto konkrétního předem stanoveného limitu svěřeno do rukou soudů.

³² Návrh směrnice, s. 26–27.

³³ Dle odůvodnění pro úmyslná porušení či porušení pro obchodní účely. Návrh směrnice, s. 26–27.

³⁴ DREIER, T. *Ausgleich, Abschreckung und andere Rechtsfolgen von Urheberrechtsverletzungen – Erste Gedanken zur EU-Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte an geistigem Eigentum*, s. 707.

³⁵ Úprava trestních sankcí byla vyčleněna k samostatnému zpracování, jež nikdy nedoznalo výsledné podoby. Poukaz na nezbytnost souběžné možnosti trestního postihu vybraných porušení je však i ve směrnici 2004/48/ES (bod 28 preambule).

³⁶ Porušitel „*věděl nebo rozumně vědět měl, že porušuje práva*“ poškozeného.

[písm. b)]. Odst. 2 obsahuje možnost upravit řešení pro nevědomá porušení,³⁷ podle něhož může soud „nařídít náhradu zisků nebo škod, které mohou být předem stanoveny“.

Směrnice pracuje s pojmy „škoda“ a „náhrada škody“,³⁸ ale nedefinuje je. Náhrada škody je jediným samostatně stojícím majetkovým nárokem v ní – morální (nemajetková) újma je zde zmíněna jen jako jedno z hledisek pro vyčíslení náhrady škody (viz část 1.2.2).³⁹ Je tedy patrné, že unijní terminologie se od českého soukromého práva liší. Pojmy unijního práva a celkově systematiku směrnice je však třeba vykládat autonomně⁴⁰ (klíčovou roli hraje právně-srovnávací perspektiva a unijní právo náhrady škody tvořené i dalšími předpisy a judikaturou Soudního dvora k nim), čímž lze odstranit i případné nejasnosti a vnitřní rozpory objevující se právě z pohledu vnitrostátního práva.⁴¹

Náhrada škody představuje majetkový nárok typicky užívaný v právu duševního vlastnictví mnoha členských států EU.⁴² V unijním právu je tradičním nárokem.⁴³ Z jednotlivých aktů unijního práva a judikatury Soudního dvora je vykládající plyne následující: hlavním cílem sledovaným unijní úpravou nároku je *plná kompenzace škody* (respektive *újmy*) způsobené poškozenému, nikoli požadavek prevence či zavedení sankční anebo mnohonásobné náhrady škody.⁴⁴ Uplatní se *zásada efektivity* – poškozený má mít možnost právo reálně (bez větších překážek) uplatnit.⁴⁵ Soudní dvůr zastává *široké pojetí náhrady škody* – rozumí ji jak újmu majetkovou, tak nemajetkovou.⁴⁶ Nahrazují se skutečná škoda i ušlý zisk (zvýšené o úroky).⁴⁷ Limit nároku na plnou náhradu (kompenzaci) škody v judikatuře Soudního dvora představuje *zákaz obohacování se* (poškozeného).⁴⁸

Proto čl. 13 odst. 1 směrnice v první variantě uvádí tak široký demonstrativní výčet kritérií (nejen hospodářské povahy) k zohlednění. Výčet funguje jako vodítko pro národní soudy, jaké aspekty (relevantní dle okolností konkrétního případu) vzít při vyčíslování výše náhrad v potaz, aby se dosáhlo plné kompenzace vzniklé újmy. Jednotlivá kritéria opět vycházejí z pojmů užívaných unijním právem.⁴⁹

Druhá varianta, možnost paušalizované náhrady škody, oproti návrhu směrnice pouze ve výši jednonásobku obvyklé licenční odměny, je nástrojem, který byl vlastní jednotlivým

³⁷ Porušitel „nevěděl ani rozumně nemohl vědět, že dochází k porušení práv“.

³⁸ Takto český překlad, srov. též další jazyková znění směrnice.

³⁹ Čl. 13 směrnice navazuje na čl. 45 dohody TRIPS upravující též jen tento nárok. RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 92–93; STAMATOUDI, I. – VRINS, O. 12: The Enforcement Directive. In: STAMATOUDI, I. – TORREMAN, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*. 2. vydání. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing Limited, 2021, s. 459.

⁴⁰ ROZEHNALOVÁ, N. – VALDHANS, J. – DRLIČKOVÁ, K. – KYSELOVSKÁ, T. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 58.

⁴¹ RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 85–86.

⁴² Srov. RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 130–200.

⁴³ Byť je unijní úprava stále spíše fragmentární; RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 57.

⁴⁴ Např. čl. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. 11. 2014, o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži, obsahující podrobnou úpravu nároku, reflektující dosavadní vývoj unijního práva náhrady škody, viz bod 12 její preambule.

⁴⁵ Čl. 4 a bod 11 preambule směrnice 2014/104/EU.

⁴⁶ V těch oblastech, kde je i náhrada nemajetkové újmy relevantní. Takto např. i rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 17. 3. 2016, ve věci C-99/15 (*Christian Liffers proti Producciones Mandarina SL a Mediaset España Comunicación SA*, dříve *Gestevisión Telecinco SA*), bod 17.

⁴⁷ Bod 12 preambule směrnice 2014/104/EU – bez ohledu na vymezení zmíněných kategorií vnitrostátním právem.

⁴⁸ RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 60, odkazuje na čl. 3 odst. 3 směrnice 2014/104/EU.

⁴⁹ Např. RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 130–224, analyzující národní právní úpravy vybraných evropských jurisdikcí i přístup zastávaný v USA.

národním právním řádům již před přijetím směrnice. Z jim společných rysů proto směrnice při formulaci pravidla vychází. Čl. 13 směrnice uvádí tuto variantu jako „alternativu“ k první. Dle bodu 26 preambule směrnice se jí má užít namísto náhrady skutečné škody jen ve „vhodných případech“, ⁵⁰ zejména bude-li obtížné prokázat skutečnou výši vzniklé škody, ⁵¹ nicméně tato situace bude v právu duševního vlastnictví vznikat často. I systematickému uspořádání čl. 13 odst. 1 odpovídá lépe přístup, že obě pravidla představují alternativy, mezi nimiž si lze zvolit. ⁵² Již na tomto místě je třeba podotknout, že ačkoli úprava přijatá českým zákonodárcem v § 40 odst. 4 aut. z. co do nároku na náhradu škody koresponduje požadavku plynoucím ze směrnice, jako celek řešení § 40 odst. 4 aut. z. z komparativního pohledu vybočuje; specifické je v tomto smyslu i řešení zakotvené v § 5 odst. 2 a 3 z. v. p. p. v.

1.2.2 Článek 13 – náhrada nemajetkové újmy

Ačkoli je čl. 13 směrnice nadepsán „náhrada škody“ a (český překlad) směrnice pracuje pouze s tímto výrazem, z výše nastíněného výkladu je patrné široké chápání tohoto pojmu (v duchu zásady plné náhrady utrpěné škody) zahrnující v sobě též náhradu nemajetkové újmy tam, kde je to s ohledem na okolnosti případu namístě. ⁵³ Z pohledu terminologie a systematiky českého deliktního práva tak směrnice pracuje přinejmenším s těmito dvěma – z české perspektivy relativně oddělenými – nároky. ⁵⁴

Z výkladu čl. 13 odst. 1 směrnice přijatého Soudním dvorem se v tomto směru podává, že při nahrazování skutečné újmy utrpěné poškozeným [písm. a)] je třeba zohlednit všechna relevantní kritéria včetně vzniklé morální (nemajetkové) újmy. ⁵⁵ Z požadavků na dosažení vysoké úrovně ochrany práv a plné náhrady utrpěné újmy ⁵⁶ pak lze dovodit nezbytnost umožnit poškozenému, je-li to relevantní s ohledem na okolnosti případu, požadovat odškodnění vzniklé morální (nemajetkové) újmy i při využití alternativního pravidla v čl. 13 odst. 1 písm. b) směrnice. ⁵⁷

1.2.3 Článek 13 – nárok na vydání bezdůvodného obohacení

Na rozdíl od náhrady nemajetkové újmy, jež je zahrnována pod rozsah pojmu „náhrada škody“ v čl. 13 směrnice, v případě nároku na vydání bezdůvodného obohacení takto jednoznačný závěr bez dalšího učinit nelze. Institut bezdůvodného obohacení (oproti náhradě

⁵⁰ Ve směrnici demonstrativní výčet případů. STAMATOUDI, I. – VRINS, O. 12: The Enforcement Directive. In: STAMATOUDI, I. – TORREMANS, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*, s. 459, 461.

⁵¹ Viz též rozsudek ve věci C-99/15 (*Liffers*), bod 20. Obdobné stanovisko generální advokátky Eleanor Sharpston ze dne 24. 11. 2016 k věci C-367/15 (*Stowarzyszenie „Oławska Telewizja Kablowa“ w Oławie proti Stowarzyszenie Filmowców Polskich w Warszawie*), body 36–38.

⁵² RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 119–120.

⁵³ Takto vyznívá i rozsudek ve věci C-99/15, zejména body 17 a 22.

⁵⁴ K náhradě nemajetkové újmy blíže viz TELEČ, I. – TŮMA, P. § 40. In: TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*, s. 499–500, marg. č. 6.

⁵⁵ Což plyne již z textace čl. 13 odst. 1 písm. a). Rozsudek Soudního dvora ve věci C-99/15 (*Liffers*), body 17, 25; obdobně též stanovisko generálního advokáta Melchiora Watheleta ze dne 19. 11. 2015 k věci C-99/15 (*Liffers*), bod 28.

⁵⁶ Rozsudek ve věci C-99/15 (*Liffers*), bod 24; STAMATOUDI, I. – VRINS, O. 12: The Enforcement Directive. In: STAMATOUDI, I. – TORREMANS, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*, s. 461.

⁵⁷ Rozsudek Soudního dvora ve věci C-99/15, body 26–27.

škody) zároveň není v unijním právu příliš rozvinutý, možná i dílem širokého pojetí náhrady škody v unijním právu. Sekundární prameny unijního práva výslovně tento nárok hmotněprávně neupravují.⁵⁸ Soudní dvůr ve své judikatuře a jednotlivé nástroje nicméně do jisté míry alespoň s principy práva bezdůvodného obohacení pracují.⁵⁹

Co se týče pohledu české doktríny, část uvádí, že se čl. 13 směrnice vztahuje na všechny nároky („na skutečnou škodu, ušlý zisk, nemajetkovou újmu i bezdůvodné obohacení“).⁶⁰ Obdobně činí s odkazem na anglický překlad pojmu (*damages*) a na následně vymezená kritéria výpočtu náhrad v čl. 13 i důvodová zpráva k návrhu zákona č. 216/2006 Sb.⁶¹ Shodně se k tomu, jak chápat aplikační dosah čl. 13 směrnice v kontextu českého práva, vyjádřil i Nejvyšší soud.⁶²

Zahraniční literaturou bývá podřazení odlišného nároku (než nároku na náhradu škody) dovozováno např. – obdobně, jako je tomu u náhrady nemajetkové újmy – na základě dalších z demonstrativně vypočtených okolností v čl. 13 odst. 1 písm. a) směrnice zohledňovaných při určování výše náhrady škody. Jedná se o „*neoprávněné zisky porušovatele*“. Argumentem je, že kritérium existuje vedle ostatních – je jim tedy postaveno na roveň – a vedle nemajetkové újmy je třeba ho odlišit i od „*ztráty zisku, kterou poškozený utrpěl*“, zřetelně mířící na ušlý zisk.

Některými autory je kritérium chápáno jako výraz (bezdůvodného) obohacení porušitele získaného na úkor poškozeného (ochuzeného).⁶³ Jedná se ale spíše o průmět národněprávní perspektivy do roviny výkladu textu unijního práva, neboť např. dle názahu některých autorů v rámci německé nauky má tento požadavek korespondovat naopak s jedním ze tří způsobů náhrady škody rozlišovaných německým právem duševního vlastnictví [§ 97 odst. 2 věta druhá německého autorského zákona (dále „dUrhG“)], vydáním porušitelem získaného prospěchu, respektive zisku.⁶⁴ Myšlenka zakotvení svébytného nároku v rámci čl. 13 odst. 1 směrnice ale s ohledem na nezbytnost autonomního výkladu nepřesvědčí – směrnice nenormuje skrze tato hlediska samostatné nároky (ve smyslu

⁵⁸ Zmiňuje jej čl. 10 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007, ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II), v rámci kolizní normy – dá se tudíž říci, že unijní právo s existencí nároku počítá, neupravuje však např. podmínky jeho uplatnění či jej nezakotvuje jako nárok z porušení v unijním právu zakotvených práv atp.

⁵⁹ PORTONERA, G. Unjust Enrichment and European Law: Present State and Future Directions. *Zeitschrift für das Privatrecht der Europäischen Union*. 2023, Jhrg. 20, Nr. 4, s. 158, 162–163. Zmínit lze zásadu zákazu obohacování se na úkor jiného (*Bereicherungsverbot*); viz RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 60.

⁶⁰ HOLCOVÁ, I. – KŘEŠŤANOVÁ, V. § 40. In: HOLCOVÁ, I. a kol. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů). Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019.

⁶¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 216/2006 Sb., s. 53. Podobně i důvodová zpráva k návrhu z. v. p. p. v., s. 13; přístup v ní popsáný a zaujatý § 5 z. v. p. p. v. zcela nekoresponduje se zněním směrnice a zasluhuje tak vlastní rozbor, nicméně z důvodu rozsahu článku mu pozornost blíže věnována nebude.

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 5 Tdo 171/2014, uveřejněné pod číslem 39/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

⁶³ SIRENA, P. Towards a European Law of Unjustified Enrichment. *Bocconi Legal Studies Research Paper No. 3399731 in Osservatorio del diritto civile e commerciale*. 2012, No. 1, s. 125–127 [cit. 2024-07-08]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=3399731>. Obdobně též COOK, T. 17. Making Sense of Article 13 of the Enforcement Directive – Monetary Compensation for the Infringement of Intellectual Property Rights. In: TORREMANS, P. (ed.). *Research Handbook on Cross-border Enforcement of Intellectual Property*. Cheltenham, UK – Northampton, Massachusetts, USA: Edward Elgar Publishing, 2014, s. 688–689.

⁶⁴ DREIER, T. *Ausgleich, Abschreckung und andere Rechtsfolgen von Urheberrechtsverletzungen – Erste Gedanken zur EU-Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte an geistigem Eigentum*, s. 710; KUNKEL, F. *Die Schadensersatzberechnung im Immaterialgüterrecht*, s. 58–60.

národního práva), pouze vyjmenovává kritéria, jež mají být dle okolností případu zohledněna při vyčíslení náhrady reálně vzniklé škody.⁶⁵ To koresponduje s výše uvedeným k nemajetkové újmě. Nadto je z popsaného patrné, že mezi jurisdikcemi se liší interpretace, jaký nárok by uvedené kritérium mělo představovat, a odpověď na tuto otázku je podmíněna právě vnitrostátními úpravami jednotlivých států – i proto je třeba říci, že touto cestou zakotvení nároku na vydání bezdůvodného obohacení v čl. 13 odst. 1 směrnice dovozovat nelze.

Další autoři dovozují otevření cesty směrnicí k využití institutu bezdůvodného obohacení skrze čl. 13 odst. 2 směrnice zakotvující eventuální „náhradu zisků nebo škod, které mohou být předem stanoveny“,⁶⁶ jenž pracuje s nevědomým porušením práv, a tedy na rozdíl od odst. 1 nepředpokládá zavinění.⁶⁷ Z této perspektivy je „náhradou zisků“ rozuměna povinnost k vydání bezdůvodného obohacení, nikoli k náhradě zisku v právně-technickém smyslu.⁶⁸

Zde však lze stran nároku na vydání bezdůvodného obohacení podotknout, že byt se od náhrady škody liší právě absencí požadavku zavinění porušitele, může (ne)vědomost porušitele – alespoň v některých jurisdikcích – hrát roli i v otázce uplatnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení. Proto spíše nelze paušálně uzavřít, že je aplikovatelný pouze u *nevědomého* porušení práv. Rovněž v tomto případě je relevantní pohled národních právních úprav a jednotlivých autorů, jaký nárok v „náhradě zisků“ budou spatřovat.

Další variantou je celková reinterpretační čl. 13 směrnice v duchu práva bezdůvodného obohacení. Tento názor reflektuje, že ačkoli je nárok označen jako náhrada škody, na pozadí se jedná z povahy věci o nároky na zaplacení oprávněnému, co by mu za normálního běhu věcí po právu náleželo, respektive na vydání toho, co porušitel svým jednáním nabyt, spíše než na kompenzaci konkrétní majetkové ztráty utrpěné oprávněným,⁶⁹ což odpovídá spíše logice práva bezdůvodného obohacení. Ačkoli lze zčásti přisvědčit, že v tomto smyslu skutečně lze na pozadí čl. 13 směrnice principy práva bezdůvodného obohacení spatřovat, unijní zákonodárce explicitně zvolil (v návaznosti na dosavadní vývoj unijního práva i na tradiční přístup spočívající v zakotvení nároku na náhradu škody v právu duševního vlastnictví, společný mnoha členským státům EU a plynoucí již z dohody TRIPS) cestu nároku na náhradu škody.

Přiklonit se lze nejspíše k závěru, že, ačkoli lze v některých ohledech spatřovat blízkost mezi terminologií užitou směrnicí, kategorizací případů v ní obsažených a určitými aspekty vlastními institutu bezdůvodného obohacení (přínejmenším tak, jak je individuálně upraven ve vnitrostátních právních řádech některých členských států EU), směrnice samotná institut bezdůvodného obohacení (v čl. 13 ani jinde) přímo neupravuje, ani s ním nepracuje. Zároveň však zakotvuje jen minimální standard ochrany. Členské státy mohou jít nad rámec této úpravy a přijmout opatření poskytující vyšší úroveň ochrany,⁷⁰

⁶⁵ Z německého pohledu k nároku na vydání zisku porušitele např. RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 107–110.

⁶⁶ Takto např. STAMATOUDI, I. – VRINS, O. 12: The Enforcement Directive. In: STAMATOUDI, I. – TORREMANS, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*, s. 460–461; THURNER, A. § 86. In: DILLENZ, W. – GUTMAN, D. – THIELE, C. – BURSTALLER, P. (eds). *UrhG: Urheberrechtsgesetz mit Entwurf zur Urheberrechtsnovelle 2021: Praxiskommentar*. 3. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2021, s. 1448, marg. č. 1.

⁶⁷ Konvenující spíše náhradě škody. KUNKEL, F. *Die Schadensersatzberechnung im Immaterialgüterrecht*, s. 67.

⁶⁸ ZURTH, P. Bereicherungsrechtliche Implikationen im Immaterialgüterrecht. *GRUR*. 2019, Jhrg. 121, Nr. 2, s. 144.

⁶⁹ PORTONERA, G. *Unjust Enrichment and European Law: Present State and Future Directions*, s. 162–163.

⁷⁰ Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 25. 1. 2017, věc C-367/15 (*Stowarzyszenie "Oławska Telewizja Kablowa"*)

respektive směrnice patrně nevylučuje, aby bylo jí sledovaných cílů dosaženo i jinými prostředky, než které výslovně předvídá (srovnej čl. 16 směrnice), nicméně vždy při dodržení mantinelů jí stanovených (zejména čl. 3 odst. 2, viz dále). Uvedené tak neznamená, přijmeme-li náhled, že směrnice institut bezdůvodného obohacení přímo neupravuje a vydává se cestou náhrady škody (v širokém slova smyslu), že by členské státy nemohly (za podmínky respektování základních principů, na nichž je vystavěna směrnice) využít právě institutu bezdůvodného obohacení jako jednoho z nástrojů pro poškozeného a zvláště ní úpravu paušalizovaného vyčíslení náhrady vztáhnout (i) na něj.

Uvedený náhled zastávají též *Telec s Tůmou*, již vztahují čl. 13 směrnice obdobně pouze k náhradě škody (stanovení paušální výše náhrady za ušlý zisk). Nicméně při úvaze o nezbytnosti novelizace této části § 40 odst. 4 aut. z. z unijního práva – dle kontextu jde o čl. 13 směrnice – dovozují, že „*nevyžaduje pro účely náhrady obvyklé autorské odměny ušlé neoprávněným užitím díla nutně pouze uplatnění institutu náhrady škody*“, ale lze využít institut bezdůvodného obohacení, jak je chápán v rámci českého soukromého práva, nevyvozují tak z jejího textu nezbytnost promítnout jí stanovené požadavky nutně do úpravy náhrady škody.⁷¹

1.2.4 Mantinely plynoucí členským státům ze směrnice

Směrnice je nástrojem tzv. minimální harmonizace. Ačkoli upravuje paušalizovanou náhradu ve výši alespoň jednonásobku obvyklé odměny, není vyloučeno, aby národní zákonodárce stanovil částku vyšší. Musí však mít na zřeteli cíle směrnicí sledované.⁷²

Klíčové pro výklad čl. 13 směrnice jsou zejména body 17, 25 a 26 jejího odůvodnění. Z nich se podává, že by se měla uplatnit v prvé řadě zásada plné náhrady utrpěné škody (objektivizovaná náhrada zohledňující všechny okolnosti případu)⁷³ a že cílem směrnice není zavést tzv. sankční náhradu škody.⁷⁴ Paušalizovaná náhrada škody by se měla uplatnit alternativně, ve „*vhodných případech*“, typicky bude-li pro poškozeného obtížné prokázat skutečnou výši vzniklé škody.⁷⁵ Zohlednit je třeba i specifickou povahu ochranných práv a mimo jiné i zavinění, respektive vědomost na straně porušitele.⁷⁶

Čl. 3 odst. 2 směrnice zakotvuje obecný požadavek,⁷⁷ že *všechna* národním právem upravená opatření musí být zejména „*účinná, přiměřená a odrazující a musí být používána způsobem, který zabraňuje vzniku překážek právně dovoleného obchodu a poskytuje záruky proti jejich zneužití*“. Mezi těmito dílčími požadavky je třeba vyvažovat.

Zakotvení paušalizované náhrady ve výši dvoj- či vícenásobku obvyklé odměny se přitom na první pohled jeví jako vhodná cesta pro naplnění požadavků směrnice, aby byla

w Oławie proti Stowarzyszenie Filmowców Polskich w Warszawie), bod 23; či rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 9. 6. 2016, věc C-481/14 (*Jörn Hansson proti Jungpflanzen Grünwald GmbH*), body 36 a 40. Zdůrazňuje též KUNKEL, F. *Die Schadensersatzberechnung im Immaterialgüterrecht*, s. 62.

⁷¹ K tomu blíže viz dále v textu. TELEC, I. – TŮMA, P. § 40. In: TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*, s. 514, marg. č. 26.

⁷² KUNKEL, F. *Die Schadensersatzberechnung im Immaterialgüterrecht*, s. 64.

⁷³ Rozsudek Soudního dvora, věc C-367/15, body 28–29.

⁷⁴ SHARPSTON, E. *Stanovisko ze dne 24. 11. 2016 k věci C-367/15*, bod 42.

⁷⁵ STAMATOUDI, I. – VRINS, O. 12: The Enforcement Directive. In: STAMATOUDI, I. – TORREMAN, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*, s. 461.

⁷⁶ Body 17, 25 preambule směrnice.

⁷⁷ KUNKEL, F. *Die Schadensersatzberechnung im Immaterialgüterrecht*, s. 69.

opatření *odrazující a účinná*⁷⁸ (lze říci, že při náhradě ve výši jednonásobku pro porušitele nebude rozdíl, zda užije dílo v souladu s právem, či protiprávně,⁷⁹ což tak dokonce může být někdy i výhodnější). Dle Soudního dvora směrnice *a priori* nevylučuje ani zavedení náhrady škody „jako trestu“ v rámci vnitrostátního práva,⁸⁰ nicméně nesmí vést k možnosti podávat návrhy, jež budou představovat zneužití práva (v rozporu s čl. 3 odst. 2).⁸¹ Zároveň ale nelze přehlédnout další požadavek čl. 3 odst. 2, že opatření by měla být rovněž *přiměřená*, čemuž by stanovení výše náhrady nemající nezbytný vztah k rozsahu poškozeným reálně utrpěné újmy naopak neodpovídalo.⁸²

Soudní dvůr rovněž podotýká, že samotné zakotvení paušalizované náhrady ve výši dvojnásobku obvyklé odměny neznamena, že pravidlo nese sankční funkci, jelikož taková platba zásadně nebude způsobilá zaručit náhradu veškeré skutečně utrpěné újmy (včetně nákladů či náhrady nemajetkové újmy).⁸³

Pozornost je krátce třeba věnovat rozlišování směrnice mezi vědomým („*věděl, nebo rozumně vědět měl*“) a nevědomým („*nevěděl ani rozumně nemohl vědět*“) porušením práv, respektive mezi zaviněným porušením a jednáním nezaviněným („*v dobré víře*“),⁸⁴ od čehož se odvíjí režim a možnosti náhrady.⁸⁵ Opět jde o pojmy unijního práva, lze však říci, že obecně panuje shoda na tom, že vědomost odpovídá přítomnosti zavinění,⁸⁶ zatímco u nevědomého porušení tento znak absentuje – nevědomost by naopak bylo možné ztotožnit s kategorií dobré víry.⁸⁷ Její protipól, porušení práv ve zlé víře, by ovšem bylo třeba přiřadit rovněž ke kritériu vědomosti.⁸⁸ Nastíněné dělení lze přitom chápat jako vodítko pro nastavení uplatnění majetkových nároků upravených ve vnitrostátním právu.

⁷⁸ Srov. DREIER, T. *Ausgleich, Abschreckung und andere Rechtsfolgen von Urheberrechtsverletzungen – Erste Gedanken zur EU-Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte an geistigem Eigentum*, s. 708.

⁷⁹ STAMATOUDI, I. – VRINS, O. 12: The Enforcement Directive. In: STAMATOUDI, I. – TORREMANS, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*, s. 461.

⁸⁰ Rozsudek Soudního dvora, věc C-367/15, body 27 a 28.

⁸¹ Rozsudek Soudního dvora, věc C-367/15, bod 31. To ovšem platí o aplikaci paušalizované náhrady obecně. Srov. kriticky SCHWEIZER, M. Double licence fees are not punitive damages. *JIPLP*. 2017, Vol. 12, No. 7, s. 548 [2024-07-08]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/jiplp/article-abstract/12/7/546/3858395?login=false>.

⁸² SHARPSTON, E. *Stanovisko ze dne 24. 11. 2016 k věci C-367/15*, body 43–44, 47–48.

⁸³ Rozsudek Soudního dvora, věc C-367/15, body 29–30.

⁸⁴ Vychází-li se z českého překladu směrnice. Viz čl. 13 a body 17, 25 preambule směrnice. STAMATOUDI, I. – VRINS, O. 12: The Enforcement Directive. In: STAMATOUDI, I. – TORREMANS, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*, s. 459. Srov. též rozsudek Soudního dvora (sedmého senátu) ze dne 22. 6. 2016, věc C-280/15 (*Irina Nikolajeva proti Multi Protect OÜ*), bod 51.

⁸⁵ STAMATOUDI, I. – VRINS, O. 12: The Enforcement Directive. In: STAMATOUDI, I. – TORREMANS, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*, s. 459.

⁸⁶ Viz body 17, 25 preambule směrnice. Zjednodušeně by „věděl“ mělo odpovídat úmyslu a „měl vědět“ nedbalosti. Takto např. v německé nauce DREIER, T. *Ausgleich, Abschreckung und andere Rechtsfolgen von Urheberrechtsverletzungen – Erste Gedanken zur EU-Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte an geistigem Eigentum*, s. 707. Sporné je, zda směrnice pokrývá jen případ hrubé nedbalosti, či nedbalost obecně ve všech stupních [srov. STAMATOUDI, I. – VRINS, O. 12: The Enforcement Directive. In: STAMATOUDI, I. – TORREMANS, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*, s. 460]. Z pohledu českého práva je proto třeba zmínit např. kategorii vědomé nedbalosti odlišující se od úmyslu jen volní, nikoli intelektuální složkou, jinými slovy, hledisko „věděl“ je zde přítomno stejnou měrou (MELZER, F. Úvodní výklad před § 2909 an. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IX, § 2894–3081. Praha: Leges, 2018, s. 246). I z toho je patrná zmiňovaná nesouladnost národních dělení s terminologií unijní úpravy.

⁸⁷ STAMATOUDI, I. – VRINS, O. 12: The Enforcement Directive. In: STAMATOUDI, I. – TORREMANS, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*, s. 459.

⁸⁸ Přístup koresponduje i s preambulí navazující směrnice o ochraně obchodního tajemství pracující v bodě 29 pro případ nevědomého porušení přímo s kategorií „osoby, jež získala obchodní tajemství v dobré víře“.

2. Legislativní vývoj zkoumané problematiky v českém právu

Je patrné, že česká úprava pravidel pro vymáhání práv duševního vlastnictví je dvoukolejná. Soukromoprávní nároky z porušení autorského práva a práv s autorským právem souvisejících upravuje § 40 aut. z. Nároky poškozeného (nositele práv, respektive oprávněného) na náhradu škody v podobě ušlého zisku a na vydání bezdůvodného obohacení [s odkazem na tehdy účinný občanský zákoník z roku 1964 (dále „obč. z.“)] zmiňuje výslovně již od počátku; tato část byla doposud změněna pouze jedenkrát, v části týkající se náhrady škody.

Výstavba odpovídající úpravy pro průmyslová práva v § 5 z. v. p. p. v. se od autorského zákona liší ve vícero aspektech – mimo jiné výslovně (v souladu se směrnicí) rozlišuje mezi vědomým a nevědomým porušením práv (v § 5 odst. 2 upravuje náhradu v částce „nejméně ve výši dvojnásobku“ obvyklého licenčního poplatku pro vědomá a v § 5 odst. 3 nejméně ve výši jednonásobku pro nevědomá porušení).⁸⁹

2.1 Znění § 40 aut. z. účinné do 21. 5. 2006

Ve znění § 40 aut. z. účinném od 1. 12. 2000 do 21. 5. 2006 bylo zkoumané pravidlo obsaženo v odst. 3. Je třeba zdůraznit, že autorský zákon byl přijat a nabyl účinnosti ještě před vstupem České republiky do EU, ale též před přijetím směrnice 2004/48/ES, a dokonce i před vznikem návrhu této směrnice.⁹⁰ V původním znění proto nemohla být budoucí unijní úprava jakkoli reflektována. Nicméně již toto znění § 40 aut. z. zakotvovalo speciální úpravu pro stanovení paušalizované výše náhrady za bezdůvodné obohacení vzniklé tomu, kdo nakládal neoprávněně bez potřebné licence s dílem (tedy bez nezbytného právního důvodu), a to jako „*dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem*“.

Důvodová zpráva popsanou úpravu odůvodnila tím, že se má jednat o sankci pro uživatele, jenž dílo bez příslušné licence užívá.⁹¹ Přijatá úprava paušalizované náhrady v případě nároku na vydání bezdůvodného obohacení neměla předobraz ani v bezprostředně předcházející úpravě a zákonodárce se neodkazoval ani na žádnou obdobnou úpravu v zahraničí.⁹²

V předcházejícím zákoně č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), byly nároky z porušení⁹³ práv autora upraveny v § 32. Zmiňoval výslovně nárok na náhradu škody, ale stanovil jen, že oprávněnému náleží dle podmínek stanovených obecným občanským právem (§ 32 odst. 2). Dále uváděl nárok na přiměřené zadostiučinění (§ 32 odst. 1). Nárok na vydání bezdůvodného obohacení § 32 výslovně nezmiňoval, bylo však možné se jej domáhat na podkladě obecné občanskoprávní úpravy (§ 451 a násl. obč. z.).⁹⁴ Tento autorský zákon žádnou formu paušalizované náhrady neupravoval.

⁸⁹ Dalším rozdílem mezi nimi – byť mají bezesporu svou relevanci – zde z důvodu rozsahu textu bližší pozornost věnována nebude.

⁹⁰ Směrnice byla přijata 29. 4. 2004, v účinnost vstoupila 20. 5. 2004, návrh směrnice [KOM(2003)46 v konečném znění] je z roku 2003 (datováno 30. 1. 2003).

⁹¹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) [sněmovní tisk 443/0, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 3. volební období, 1998–2002, s. 70 (K § 40 až 45)].

⁹² O možné zahraniční inspiraci mlčí jak důvodová zpráva, tak dosavadní odborná (nejen komentářová) literatura.

⁹³ A dle § 32 odst. 2 ve znění účinném od 22. 4. 1996 též z ohrožení jeho práv.

⁹⁴ KNAP, K. (ed.). *Autorský zákon a předpisy související. Zákony – kapesní vydání*. Praha: Orbis, 1968, s. 53. Srov. k zastávanému

Obsahoval ji § 64 odst. 3 zákona č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon), nicméně jen pro případ nároku na náhradu škody.⁹⁵ Namísto náhrady škody způsobené neoprávněným užitím díla v reálné výši se šlo domáhat paušalizované náhrady až do výše dvojnásobku autorské odměny (za oprávněné užití díla). Nárok na náhradu škody obecně upravoval § 64 odst. 2. Zákon obdobně jako v pozdějších autorskoprávních úpravách odkazoval ohledně podmínek uplatnění nároku na tehdy účinný občanský zákoník (zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník).⁹⁶

Poškozený měl dále výslovně zakotveno i právo na vydání obohacení (§ 64 odst. 1), dle nauky zvláštní autorskoprávní nárok, jenž se vykládal zčásti odlišně, než jak bezdůvodné obohacení upravoval občanský zákoník z roku 1950 – mířil totiž na případy užití autorského díla bez souhlasu autora a obohacení porušitele mohlo spočívat jak v tom, co obohacený uspořil neuhrazením autorské odměny za užití díla, tak v jeho přímém majetkovém prospěchu (zisku) nabytém užitím díla (jenž byl obohacením na úkor ochuzeného, jen byl-li ochuzený zásahem sám rušen v možnosti dílo užít).^{97, 98}

Naopak u pravidla obsaženého v § 64 odst. 3 autorského zákona z roku 1953 se dovozovalo, že se o zvláštní druh nároku plynoucí z autorskoprávní ochrany nejednalo – i v tomto případě šlo o náhradu škody ve smyslu § 64 odst. 2 podléhající obecným podmínkám pro tento nárok, jen s tím rozdílem, že speciální úprava měla oprávněnému usnadnit prokazování způsobené škody – na oprávněném bylo prokázat pouze základ nároku (že mu škoda skutečně vznikla), přesnou výši, a tudíž rozsah náhrady již nikoli.⁹⁹ Stanovení výše náhrady pak bylo ponecháno na volné úvaze soudu, omezené limitem dvojnásobku obvyklé autorské odměny.¹⁰⁰

Z uvedeného vyplývá, že § 64 odst. 3 autorského zákona z roku 1953 mířil jen na otázku náhrady škody, nikoli na bezdůvodné obohacení. Tento závěr plyne nejen ze samotného textu § 64 odst. 3, nýbrž i z jeho systematického zařazení (z výstavby celého § 64). Jedná se tak oproti § 40 odst. 3 aut. z. o odlišné řešení. Zároveň lze zdůraznit, že za cíl jeho zakotvení v autorském zákoně z roku 1953 bylo považováno usnadnění důkazní pozice poškozeného.¹⁰¹

extenzivnímu výkladu skutkových podstat bezdůvodného obohacení obč. z. blíže MELZER, F. – CSACH, K. § 2991. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*. Praha: Leges, 2018, s. 1290–1291.

⁹⁵ Na uvedené ustanovení se odkazují Telec (viz TELEC, I. Test přiměřenosti zadostiučinění za nemajetkovou újmu. *Právní rozhledy*. 2010, roč. 18, č. 4, s. 144–152, pozn. pod čarou č. 38), respektive Telec s Tůmou (TELEC, I. – TŮMA, P. § 40. In: TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*, s. 515, marg. č. 28.).

⁹⁶ Knap však uváděl, že nahradit bylo v zásadě možno pouze škodu hmotnou, nikoli ideální, srov. KNAP, K. *Autorské právo. Zákony*. Praha: Orbis, 1960, s. 68.

⁹⁷ KNAP, K. *Autorské právo*, s. 68.

⁹⁸ Knapp konstatoval, že o bezdůvodné obohacení ve vlastním smyslu se jednalo v poměrech občanského zákoníku z roku 1950 jen u plnění bez právního důvodu, nicméně že i v ostatních případech tvořila základ úpravy tatáž myšlenka. KNAPP, V. a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek II. 2. doplněné vydání*. Praha: Orbis, 1955, s. 303. Konstrukce navazovala na úpravu v §§ 1041–1043 obecného zákoníku občanského. MELZER, F. Úvodní výklad před § 2991. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 1242–1243. K výkladu § 1041 ABGB např. KOZIOL, H. – SPITZER, M. § 1041. In: BYDLINSKI, P. (ed.). *Kommentar zum ABGB: Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, EheG, KSchG, VGG, IPRG, Rom I-, Rom II- und Rom III-VO. 7. Auflage. Wien: Verlag Österreich GmbH, 2023, s. 1347–1348.

⁹⁹ KNAP, K. *Autorské právo*, s. 183. Knap ohledně účelu sledovaného § 64 odst. 3 autorského zákona z roku 1953 – usnadnění důkazní pozice oprávněného – odkazoval též na znění důvodové zprávy.

¹⁰⁰ KNAP, K. *Autorské právo*, s. 183–184.

¹⁰¹ Ibidem, s. 183.

2.2 Znění § 40 aut. z. účinné od 22. 5. 2006

Autorský zákon ve znění účinném od 22. 5. 2006 již v § 40 odst. 4 obsahuje úpravu v podobě, jakou má dodnes,¹⁰² tedy včetně zakotvení paušalizované náhrady škody – ušlého zisku ve výši jednonásobku „odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s dílem“. Jak bylo popsáno výše, dle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona č. 216/2006 Sb.¹⁰³ šlo o reakci na nezbytnost implementace čl. 13 směrnice 2004/48/ES. Proto byl § 40 odst. 4 aut. z. doplněn o speciální úpravu i v části týkající se náhrady škody.¹⁰⁴ Formulace se však zjevně odlišuje od řešení přijatého (již dříve) pro bezdůvodné obohacení, což uvedená důvodová zpráva nijak neodůvodňuje ani nereflktuje. Řešení použité pro ušlý zisk vychází dle důvodové zprávy z obdobné úpravy obsažené v § 381 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku.

Telec s Tůmou k této změně uvedli, že nebyla nezbytně nutná, neboť čl. 13 směrnice vyhovovalo i původní znění zákona. Dle autorů totiž směrnice pro účely náhrady obvyklé odměny ušlé neoprávněným užitím díla nevyžaduje nezbytně použít institut náhrady škody (viz část 1.2.3). Podle citovaných autorů lze totiž využít též institut bezdůvodného obohacení v podobě požímané českým právem, kde byla alternativa již zakotvena – novelizované znění § 40 odst. 4 aut. z. dle Telce s Tůmou proto „*nic nemění na tom, že náhrada autorské odměny ušlé neoprávněným užitím díla je nárokem z odpovědnosti za bezdůvodné obohacení, a nikoli odpovědností za škodu*“.¹⁰⁵

Holcová s Křesťanovou na tomto místě naopak poukazují na to, do jaké míry se koncepce přijatá zákonodárcem v autorském zákoně od čl. 13 směrnice liší, přičemž zdůrazňují též ze směrnice plynoucí nezbytnost rozlišování mezi porušitelem, jenž věděl anebo rozumně vědět měl, že porušuje chráněná práva, a mezi porušitelem, jenž o tom, že je porušuje, nevěděl a rozumně ani vědět nemohl.¹⁰⁶

2.3 Modifikace pro kolektivně spravovaná práva

Zmínit je třeba též modifikovanou úpravu zakotvenou pro oblast kolektivní správy (případy vymáhání práv kolektivním správcem). V § 98d aut. z. je řešena situace, kdy uživatel statků chráněných autorským zákonem zatím neuzavřel s kolektivním správcem licenční smlouvu o užití předmětů ochrany, avšak (především) s ním o uzavření této smlouvy jedná (důvody blíže viz § 98d odst. 1 aut. z.).

Úprava byla zařazena do § 98d aut. z. v rámci přepracování systematiky úpravy kolektivní správy s účinností od 20. 4. 2017,¹⁰⁷ navazuje však na základy dříve upravené v § 100a

¹⁰² Ustanovení § 40 aut. z. se měnilo ještě s účinností od 20. 4. 2017, odst. 4 se však již tato novelizace nedotkla.

¹⁰³ Viz tuto důvodovou zprávu, s. 53.

¹⁰⁴ Zákonodárce nepovažoval zvláštní úpravu nároku na vydání bezdůvodného obohacení za dostačující vzhledem k požadavkům směrnice, když upravil i nárok na náhradu škody.

¹⁰⁵ TELEC, I. – TŮMA, P. § 40. In: TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 434.

¹⁰⁶ HOLCOVÁ, I. – KŘEŠŤANOVÁ, V. § 40. In: HOLCOVÁ, I. a kol. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů). Komentář*.

¹⁰⁷ Již byla do autorského zákona implementována směrnice 2014/26/EU ze dne 26. 2. 2014, o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu.

aut. z. (dnes obsahujícím jiná pravidla).¹⁰⁸ Rozdíl mezi oběma úpravami spočívá především ve vymezení okolností, za nichž se uplatní zde zakotvené omezení oprávnění kolektivního správce uplatnit vůči uživateli nároky plynoucí z porušení či ohrožení (kolektivně spravovaného) práva. Co se týče jeho pro tento text klíčové části – *ratio* ustanovení (vymezení ustanovením dotčených nároků a způsob a rozsah jejich omezení) nebylo významně změněno.

Při zohlednění zájmu uživatelů v těchto případech¹⁰⁹ § 98d aut. z. umožňuje, aby uživatelé statky nadále užívali, a zároveň stanoví modifikaci jednotlivých nároků, jež může kolektivní správce využít.¹¹⁰ Odst. 1 upravuje jednotlivé liberační důvody¹¹¹ – nastanou-li, vyloučí možnost kolektivního správce uplatnit vůči uživateli mimo jiné nárok na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení dle autorského zákona. Nelze uplatnit nárok zdržovací anebo jinou smluvní či zákonem předvídanou sankci.¹¹²

Majetkové zájmy nositelů práv jsou v těchto případech nicméně zachovány cestou § 98d odst. 2 aut. z., jenž stanoví povinnost uživatele vydat užitím nabyté obohacení – nicméně, a to je ve zkoumaném ohledu klíčové, oproti § 40 odst. 4 aut. z. pouze ve výši jednonásobku odměny obvyklé (jedná se tak o speciální pravidlo k § 40 odst. 4 aut. z.).^{113, 114}

Překážka použití zdržovacího nároku (§ 98d odst. 1 aut. z.) nevznikne anebo se neuplatní – z důvodu ochrany zájmů kolektivního správce a nositelů práv, aby nedošlo ke zneužití zkoumané výluky¹¹⁵ – především¹¹⁶ v případě, že by její uplatnění bylo „v rozporu s oprávněnými společnými zájmy nositelů práv“, a to zejména s ohledem na „zřejmý úmysl“ patrný z jednání uživatele (či osoby oprávněné) smlouvu neuzavřít, anebo bylo-li by splnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení ohroženo (§ 98d odst. 3 aut. z.).

3. Funkce (smysl a účel) paušalizovaného rozsahu náhrady

Nezbytným krokem před přistoupením k interpretaci zkoumané právní normy je vymezení, jakou funkci paušalizovaná náhrada ve výši dvojnásobku obvyklé licenční odměny u nároku na vydání bezdůvodného obohacení plní – jaký je jí sledovaný smysl a účel. Doktrína přitom jak v rámci obecného občanského práva, tak práva duševního vlastnictví pracuje v zásadě se dvěma variantami, podle nichž tato úprava:

- i) plní (preventivně-)sankční funkci, anebo
- ii) nese funkci nástroje k usnadnění dokazování pro poškozeného (ochuzeného).

¹⁰⁸ Do autorského zákona byl § 100a zařazen s účinností od 23. 2. 2005, novelizován byl dvakrát: s účinností od 22. 5. 2006 přidán do výčtu nárok na náhradu škody dle § 40 odst. 4, s účinností od 1. 7. 2013 přidán další důvod zakládající předvídané omezení.

¹⁰⁹ TELEC, I. – TŮMA, P. § 98d. In: TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1035, marg. č. 1.

¹¹⁰ Ibidem, s. 1036, marg. č. 1.

¹¹¹ Ibidem, s. 1036, marg. č. 2.

¹¹² Za trvání zákonem předvídaných okolností není dle § 98d odst. 1 aut. z. zásah do chráněného práva či jeho ohrožení ani přestupkem.

¹¹³ Srov. též TELEC, I. – TŮMA, P. § 98d. In: TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*, s. 1037, marg. č. 4.

¹¹⁴ Telec s Tůmou k souvislosti mezi § 98d aut. z. a směrnici 2004/48/ES zdůrazňují, že směrnice stanoví požadavky vztahující se toliko na obecnou ochranu práv duševního vlastnictví. Neukládá naopak členským státům žádné povinnosti v případě uplatňování nároků kolektivními správci a neupravuje s tím spojené zvláštní okolnosti, není to totiž ani jejím předmětem. TELEC, I. – TŮMA, P. § 98d. In: TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*, s. 1038, marg. č. 6.

¹¹⁵ Ibidem, s. 1037, marg. č. 5.

¹¹⁶ Výčet je demonstrativní (ibidem).

Aby mohly být obě možnosti řádně prozkoumány, je třeba se nejprve krátce věnovat otázce, v jaké podobě a zda vůbec se lze se sankční funkcí v rámci českého deliktčního práva (jemuž je tato funkce z povahy věci bližší než právu bezdůvodného obohacení) setkat a jakou roli eventuálně sehrává (jaká je její pozice ve vztahu k ostatním funkcím). Existují-li totiž na poli deliktčního práva limity jejího uplatnění, respektive obecné argumenty proti jejímu uplatnění, budou tím spíš použitelné na oblast práva bezdůvodného obohacení.

3.1 K preventivně-sankční funkci v českém soukromém (deliktčním) právu

Směrnice 2004/48/ES (dle výkladu Soudního dvora) patrně *a priori* nevylučuje, aby členské státy v oblasti vymáhání práv duševního vlastnictví (v rámci paušalizované náhrady) zavedly i tzv. sankční náhradu škody (*punitive damages*).¹¹⁷ Přístup členských států k tomuto institutu se přitom různí.¹¹⁸ Pro účely výkladu ustanovení českého práva je však třeba se zabývat otázkou, zda české právo takový institut¹¹⁹ zná, respektive zda jsou tento přístup či možné přiznání (preventivně-)sankční funkce nároku na náhradu škody slučitelné s českým soukromým právem (deliktčním či právem bezdůvodného obohacení).

O sankční (respektive preventivně-sankční) funkci se v českém deliktčním právu uvažuje především u odčinnování nemajetkové újmy.¹²⁰ Náhrada nemajetkové újmy má přitom – stejně jako v případě náhrady majetkové újmy – plnit primárně funkci kompenzační (satisfakční).¹²¹ Roli však hrají i funkce preventivní a sankční.¹²² Dle převažujícího názoru se ale v českém soukromém právu obě tyto funkce uplatňují pouze v mezích funkce kompenzační. Preventivně-sankční funkce v tomto smyslu značí, že škůdce stíhá následek (uložení peněžité náhrady) za porušení zákonného pravidla, jenž má (nejen) škůdce zároveň odradit od dalších protiprávních jednání. Náhradu škody (újmy) se svěbytnou sankční funkcí (že by přiznávání zadostiučinění značně přesahovalo reálně vzniklou újmu za účelem škůdce potrestat; *punitive damages*) tudíž české soukromé právo z tohoto pohledu nezná.¹²³

¹¹⁷ Viz výše. Zejména rozsudek Soudního dvora, věc C-367/15, bod 28.

¹¹⁸ BEJČEK, J. Násobná a sankční náhrada škody. *Právní rozhledy*. 2021, roč. 29, č. 10, s. 346.

¹¹⁹ Bližší k institutu sankční náhrady škody viz JANEČEK, V. Sankční náhrada škody. *Právník*. 2013, roč. 152, č. 10, s. 989–1012.

¹²⁰ Srovnej např. BEJČEK, J. Násobná a sankční náhrada škody, s. 343–348; BEJČEK, J. Možné či sporné funkční substituty násobné náhrady škody. *Právní rozhledy*. 2021, roč. 29, č. 12, s. 430–435. Ačkoli i Bejček uvádí, že násobná, natož sankční náhrada škody, respektive její sankční, odstrašovací či výchovná funkce nejsou v souladu s cíli a nastavením soukromého práva kontinentálních právních řádů, zabývá se současnými tendencemi a jednotlivými instituty, jež by přesto mohly vést k přiznávání vyššího odškodnění, než činí skutečná škoda a ušlý zisk.

¹²¹ Cílem úhrady přiměřeného zadostiučinění je odčinění vzniklé újmy, avšak z povahy věci (s ohledem na zasažený statek) jde spíše o poskytování jiných výhod umožňujících vyrovnání újmy. DOLEŽAL, T. – MELZER, F. § 2951–2952. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 951, 953. Srov. RYŠKA, M. § 2957. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 11.

¹²² MELZER, F. Úvodní výklad před § 2894. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 7.

¹²³ Takto v ustálené judikatuře Nejvyššího soudu, viz rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 25 Cdo 27/2020, či ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 25 Cdo 1752/2019, uveřejněné pod číslem 59/2021 a 73/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Bližší argumentace v doktríně např. MELZER, F. Úvodní výklad před § 2894. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 7–9; DOLEŽAL, T. – MELZER, F. § 2951–2952. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 953–954.

Část doktríny však zastává odlišný náhled, tedy že přiměřené zadostiučinění může plnit rovněž sankční funkci v druhém nastíněném smyslu.¹²⁴ K tomuto pohledu se opakovaně přiklonil i Ústavní soud: přiměřené zadostiučinění je dle této judikatury civilněprávní sankcí, jejímž cílem je *odrazovat* (nejen) rušitele od dalšího možného porušování práv – tedy být nástrojem speciální i generální prevence, a to stanovením dostatečné výše přiznané náhrady; mezi sankčním a satisfakčním působením zadostiučinění je vždy třeba vyvažovat.¹²⁵ V relativně nedávném nálezu nicméně i Ústavní soud zdůraznil, že tato funkce je nejenže připouštěna jen vedle funkce kompenzační, avšak zároveň jen výjimečně, na „určité spíše úzce vymezené skupiny případů“.¹²⁶

Takový sankční prvek je dle části doktríny naopak kontinentálnímu právu cizí proto, že trestání by mělo být doménou veřejného práva (zejména trestního)¹²⁷ a přisuzování odstrašujícího účinku přiměřenému zadostiučinění odporuje jeho funkci v našem systému. Zadostiučinění má být zároveň přiměřené – excesivní náhrada nemající adekvátní vztah k vzniklé újmě, tento požadavek nemůže splňovat.¹²⁸

Klíkové je, že debata ohledně možné sankční funkce je přítomna jen v určitých případech, kde to odůvodňují další zvláštní okolnosti – ať už jde o § 2957 o. z. zakotvující požadavek, aby náhradou nemajetkové újmy byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné,¹²⁹ anebo § 2971 o. z. upravující (též) náhradu reflexní újmy pro tam vymezené situace.¹³⁰ Oporou pro (diskutovanou) možnost přiznání sankční funkce přiměřenému zadostiučinění je tak přítomnost dalších specifických okolností (jež jsou zvláštního zřetele hodné).¹³¹ Nejsou-li další zvláštní okolnosti přítomny, možnost přiznání sankční složky přiměřeného zadostiučinění současná diskuze ani nepředvídá.¹³²

¹²⁴ RYŠKA, M. § 2957. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 14. Srov. DOLEŽAL, T. – MELZER, F. § 2957. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 984–985.

¹²⁵ Zejména nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09, dále nálezy ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, či ze dne 2. 11. 2021, sp. zn. I. ÚS 668/21, nejnověji srov. též nálezy ze dne 23. 1. 2025, sp. zn. I. ÚS 428/23.

¹²⁶ Nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2023, sp. zn. III. ÚS 771/22, srov. opět nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 428/23.

¹²⁷ BEJČEK, J. *Násobná a sankční náhrada škody*, s. 343; DOLEŽAL, T. – MELZER, F. § 2951–2952. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 953; JANEČEK, V. *Sankční náhrada škody*, s. 989. Obdobně např. KOZIOL, H. *Grundfragen des Schadenersatzrechts*. Wien: Jan Sramek Verlag KG, 2010, s. 81–83.

¹²⁸ DOLEŽAL, T. – MELZER, F. § 2951–2952. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 954.

¹²⁹ Doležal s Melzerem však opět zdůrazňují nezbytnost respektování kompenzační funkce náhrady. S komparativním argumentem sankční funkci odmítají, byť by textace zákona mohla vyvážet jiné zdání. Chápou § 2957 o. z. jako „pomůcku pro soudce“. Vymezuji se tak vůči opačnému mínění a uzavírají, že má-li být zachován kompenzační charakter zadostiučinění, je třeba brát okolnosti zvláštního zřetele hodné v potaz pouze pokud, přispívají-li ke vzniku újmy poškozeného. DOLEŽAL, T. – MELZER, F. § 2957. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 984–986.

¹³⁰ Zde spojuje sankční funkci s náhradou nemajetkové újmy např. PAŠEK, M. § 2971. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 1.

¹³¹ Janeček se detailně zabýval podmínkami k přiznání sankční náhrady škody (přiměřeného zadostiučinění) v českém právu. Zdůraznil, že dle platného práva a zejména judikatury Ústavního soudu musí vedle ostatních podmínek přistoupit ještě další – zásah musí být mj. proveden specifickým způsobem (úmyslně, ze ziskuchtivosti atp.). JANEČEK, V. Kdy lze de lege lata poškozenému přiznat preventivně-sankční složku přiměřeného zadostiučinění. *Právní rozhledy*. 2016, roč. 24, č. 22, s. 767–774. Z judikatury viz např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2844/14. Janeček přístup rozhodovací praxe kritizuje, srov. JANEČEK, V. K přípustnosti sankční náhrady škody. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 5, s. 153–159.

¹³² I Ryška uvádí, že shoda mezi kolidujícími názory k § 2957 o. z. panuje na tom, že při stanovení výše náhrady musí mít vliv právě zde přítomná vyšší míra zavinění při neoprávněném zásahu, respektive okolnosti zvláštního zřetele hodné přispívající k vyšší újmě na straně poškozeného. RYŠKA, M. § 2957. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 15.

3.2 Funkce úpravy v § 3004 odst. 2 o. z.

Podíváme-li se na konstrukci § 3004 odst. 2 o. z., na rozdíl od podmínek pro (případně) přisouzení sankční funkce přiměřenému zadostiučinění nepodmiňuje přiznání paušalizované sumy ve výši dvojnásobku obvyklé odměny žádnými zvláštními okolnostmi [nad rámec omezení případů, v nichž má být suma poskytována: i) byl-li obohacený ve zlé víře (blíže viz část 4.1), což však odpovídá nezbytnosti naplnění podmínky zavinění u nároku na přiměřené zadostiučinění (pro tento nárok vyžadováno paušálně), a ii) pouze pro případ zásahu do přirozených práv, ale i to je vlastní též druhému zmiňovanému nároku obecně, aniž by to samo o sobě odůvodňovalo (možné) přiznání (rovněž) sankční funkce nároku].

Bylo by neorganické zdůvodňovat § 3004 odst. 2 o. z. sankcí, když předně tato funkce není právem bezdůvodného obohacení z povahy věci vlastní, a není vlastní ani českému soukromému (deliktárnímu) právu obecně (viz výše). Pokud by se toto zdůvodnění (ve výše nastíněném smyslu) i zvažovalo, § 3004 odst. 2 o. z. žádné další okolnosti, jež by se měly *sankcionovat*, sám o sobě nepředpokládá.

Nabízí se pohled, zda jeho sankční funkce nespočívá v rozlišování mezi obohaceným v dobré a zlé víře, což má vliv na rozsah náhrady za bezdůvodné obohacení, již je – v tomto případě nepoctivý – obohacený povinen vydat. Nicméně s rozlišnými pravidly pro stanovení rozsahu vydávaného obohacení u poctivého a nepoctivého obohaceného pracují § 2999–3005 o. z. na více místech, aniž by ve vztahu k nim z tohoto důvodu byla v případě pravidel pro nepoctivého obohaceného sankční funkce dovozována.¹³³ Po vzoru Koziola, který se zabýval možnou přítomností sankční funkce u nároku na náhradu škody v rakouském právu, v němž je výše náhrady odstupňována dle stupně zavinění (náhradu ušlého zisku nelze při zavinění ve formě lehké nedbalosti požadovat; § 1323, 1324 ABGB), lze rovněž dodat, že ani on v takovémto rozlišování nevidí sankci jako takovou (v trestněprávním smyslu „trestání pachatele“). I zde dovozuje, že se uplatní kompenzační funkce (*Ausgleichsfunktion*). Pouze u toho, kdo jednal v mírnější formě zavinění, shledává spravedlivý důvod *omezit* rozsah jím poskytované náhrady. Právě proto, že nejednal v tak intenzivním zavinění (má povinnost hradit pouze skutečnou škodu, nikoli poskytnout plnou náhradu).¹³⁴ Obdobně lze uzavřít ve zde rozebíraném případě: poctivý obohacený *vydává méně* než nepoctivý obohacený, jenž dle § 3004 odst. 1 o. z. rovněž vydává obohacení v plném rozsahu – a lze říci, že taktéž v případě § 3004 odst. 2 v základní verzi vydává tuto náhradu v paušalizované formě. Rozdíl není v souladu s prezentovaným názorem namísto vnímat jako sankci (v úzkém slova smyslu), jedná se „pouze“ o plnou náhradu, od níž je poctivý obohacený minimálně zčásti osvobozen.

Část doktríny¹³⁵ však ve vztahu k § 3004 odst. 2 o. z. naopak sankční povahu dovozuje, činí tak ale zčásti odkazem na pojetí dvojnásobku náhrady zastávané Telcem s Tůmou

¹³³ Obdobně lze říci i u držby.

¹³⁴ KOZIOL, H. *Grundfragen des Schadenersatzrechts*, s. 81–83. Zároveň zdůrazňuje, že v soukromoprávních vztazích se jedná z podstaty věci vždy o vztah mezi dvěma (a více) subjekty. Z povahy těchto – soukromoprávních – vztahů se pak pojmově podává, že by soukromoprávní „sankce“ (náhrada škody, vydání bezdůvodného obohacení) neměly fungovat tak, že budou „trestat“ pouze jeden z těchto subjektů, v důsledku čehož by druhý získal – nad rámec kompenzace – neoprávněný prospěch. Ibidem, s. 52–53.

¹³⁵ SEDLÁČEK, D. § 3004. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 6.

v rámci výkladu § 40 odst. 4 aut. z.¹³⁶ Dílem pak argumentuje preventivně-sankčním pojetím při ochraně přirozených práv, k němuž se občanský zákoník hlásí (s odkazem na § 2957 o. z. a náhradu újmy na přirozených právech člověka), nicméně k tomu již část 3.1.

Popisovaný náhled na funkci § 3004 odst. 2 o. z. nekoresponduje především se smyslem a účelem, jež má institut bezdůvodného obohacení primárně plnit – odčerpání majetkového prospěchu nabytého osobou, již dle právního řádu nepatří, a jeho přesun osobě, již naopak přísluší.¹³⁷ Účelem práva bezdůvodného obohacení není osoba, jež se na úkor jiného obohatila, *sankcionovat*. Tento náhled lze uplatit též u § 3004 odst. 2 o. z. – ani zde se nejví přiléhavě chápat zakotvení dvojnásobku obvyklé odměny jako formu sankce pro obohaceného.

Petrov se k samotné funkci zde zakotveného pravidla jako takové výslovně nevyjadřuje. Zmiňuje v tomto kontextu možné hledisko prevence,¹³⁸ a dále především zdůrazňuje aspekt, že oba druhy náhrady – vydání bezdůvodného obohacení a úhrada přiměřeného zadostiučnění – mají směřovat ke kompenzaci odlišných hodnot. Nemá tak docházet ke dvojnásobné náhradě téhož, proto by se dle jím formulovaného názoru u přiměřeného zadostiučnění – na rozdíl od bezdůvodného obohacení – měla „*zohledňovat především tíživost pro poškozeného*“.¹³⁹ I tento pohled plausibilně ilustruje rozdíl mezi nárokem na vydání bezdůvodného obohacení [jenž má především zajistit majetkovou rovnováhu (ekvivalenci) mezi obohaceným a ochuzeným] a nárokem na přiměřené zadostiučnění (jenž má primárně kompenzovat, respektive poskytnout satisfakci za nemajetkovou újmu poškozeného vzniklou zásahem do jeho – přirozených, osobnostních – práv). Uvedené představuje podpůrný argument pro závěr, že i pokud by se prosadila sankční funkce (v některých případech) u náhrady nemajetkové újmy, není namístě hledat zdůvodnění v ní v právu bezdůvodného obohacení, a to ani dopadá-li zkoumané pravidlo na případy zásahu do téhož chráněného statku.

Ztotožnit se lze se závěrem o účelu § 3004 odst. 2 o. z. zastávaným Melzerem a Csachem¹⁴⁰ a Brimem,¹⁴¹ dle nichž je jím snaha o usnadnění důkazní pozice ochuzeného, neboť prokázání rozsahu majetkového prospěchu, ale i samotného vzniku takového prospěchu bývá v těchto případech často velmi obtížné. Autoři zkoumané ustanovení nevnímají jako sankci, ale spíše jako nástroj usnadnění důkazní pozice poškozeného (ochuzeného), a to jednak s ohledem na charakter statků, zásahu do nichž se ustanovení týká, a jednak vzhledem k obtížné vyčísitelnosti dosažených užitků nepoctivým obohaceným rovněž vydávaných (§ 3004 odst. 1 o. z.).¹⁴²

Bylo-li by možné spatřovat v náhradě bezdůvodného obohacení vzniklého zásahem do přirozených práv sankční prvek, tak teoreticky pouze v části stanovíc, že náhradu dle § 3004 odst. 2 o. z. nad rámec přiznávaného dvojnásobku lze zvýšit, je-li pro to spravedlivý

¹³⁶ TELEČ, I. – TŮMA, P. § 40. In: TELEČ, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon (EVK)*, 2007, s. 435, marg. č. 26. Posléze i Tuláček, viz TULÁČEK, J. *Bezdůvodné obohacení podle autorského zákona. Bulletin advokacie*. 2008, roč. 19, č. 7–8, s. 35 a 37.

¹³⁷ BRIM, L. *Úvod do práva bezdůvodného obohacení*. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 4. Obdobně KOZIOL, H. *Grundfragen des Schadenersatzrechts*, s. 34–35.

¹³⁸ PETROV, J. § 3004. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1986, marg. č. 14.

¹³⁹ Ibidem, s. 1986–1987, marg. č. 14–15.

¹⁴⁰ MELZER, F. – CSACH, K. § 3004. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 1538, marg. č. 36.

¹⁴¹ BRIM, L. *Úvod do práva bezdůvodného obohacení*, s. 77.

¹⁴² K rozsahu vydávaného bezdůvodného obohacení viz část 4.1.

důvod (tedy jsou-li dány okolnosti zvláštního zřetele hodné). Ty by mohly být chápány obdobně jako u § 2957 o. z. Jak již však bylo uvedeno, Petrov dovozuje, že rozhodná by v obou případech měla být jiná kritéria, aby totéž nebylo kompenzováno dvakrát. Souhlasně však uvádí, že by mělo jít zejména o kritéria na straně obohaceného (např. hledisko prevence či cíl dosáhnout značného zisku).¹⁴³ S citovaným názorem lze též souhlasit, neboť ve výsledku koresponduje s výše nastíněným rozdílným pojetím obou nároků a funkcí, jež plní. I byla-li by zde případně hledána sankční (prevenční) funkce, je uvedené chápání obdobné v tom směru, že ke zvýšení rozsahu povinnosti k plnění musí přistoupit další zvláštní okolnosti nad rámec „normálního“ běhu věcí – zde relevantních pro uplatnění institutu bezdůvodného obohacení.

3.3 Funkce úpravy paušalizované náhrady za bezdůvodné obohacení v § 40 odst. 4 větě druhé aut. z.

Úprava v § 40 odst. 4 aut. z. je starší než úprava v občanském zákoníku. V důvodové zprávě k vládnímu návrhu první verze autorského zákona je k ní uvedeno, že se má jednat o *sankci pro uživatele* užívajícího chráněné dílo bez odpovídajícího licenčního oprávnění.¹⁴⁴ Jak plyne z výkladu výše, autorský zákon vznikl v době, kdy byla velkým tématem (v zahraničních doktrínách, ale i v rámci připravované unijní legislativy, viz část 1.1) – s rozvojem vnitřního trhu EU či nových technologií – hrozba zjednodušování a zvyšování se porušování práv duševního vlastnictví, zejména v podobě pirátství a padělání výrobků. Český zákonodárce – *patrně* pod dojmem, jak velký význam byl problematice přisuzován rovněž v zahraničí a v unijní rovině – hledal řešení spočívající ve snadno uplatnitelném a z tohoto (historického) pohledu rovněž odstrašující funkci plnícím nároku, jímž je právě nárok na vydání bezdůvodného obohacení v paušalizované výši dvojnásobku obvyklé odměny, aplikovatelný pro všechny případy zásahu bez rozdílu.

Na tento náhled navazuje též část české doktríny.¹⁴⁵ Telec s Tůmou uvádějí, že takto nastavené pravidlo „*ztrácí povahu pouhého restitučního nároku na vydání bezdůvodného obohacení a blíží se již pojetí sankčnímu formou soukromé pokuty. Dvojnásobná výše bezdůvodného obohacení v sobě zahrnuje jak vydání neoprávněného majetkového prospěchu, tak mimo to i soukromou pokutu vyplácenou k rukám majitele práva za neoprávněné užití duševního vlastnictví*“.¹⁴⁶ Odkazují, jak bylo poukázáno výše, na § 64 odst. 3 autorského zákona z roku 1953 a následně na § 3004 odst. 2 o. z.¹⁴⁷ (nicméně k § 3004 odst. 2 o. z. viz část 3.2 a k § 64 odst. 3 autorského zákona z roku 1953 část 2.1).

Chaloupková s Holým ve třetím vydání svého komentáře obdobně uvádějí, že pravidlo by „*mělo odradit od neoprávněných zásahů do autorských práv*“.¹⁴⁸ Dle nejnovějšího vydání komentáře spatřují ve výstavbě zkoumaného pravidla kombinaci „*náhrady odměny se*

¹⁴³ PETROV, J. § 3004. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, s. 1986–1987, marg. č. 14, 15.

¹⁴⁴ Viz tuto důvodovou zprávu, s. 70.

¹⁴⁵ Obdobné odůvodnění lze však nalézt rovněž v důvodové zprávě k vládnímu návrhu z. v. p. p. v., s. 13.

¹⁴⁶ TELEC, I. – TŮMA, P. § 40. In: TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*, s. 515, marg. č. 27. Obdobný názor autoři prezentovali již v prvním vydání komentáře.

¹⁴⁷ Tento odkaz autoři samozřejmě doplňují až v druhém vydání (ibidem).

¹⁴⁸ CHALOUPKOVÁ, H. – HOLÝ, P. § 40. In: CHALOUPKOVÁ, H. – HOLÝ, P. *Autorský zákon (TZK)*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 67.

sankčním opatřením“, jehož cílem je odradit potenciální porušitele od neoprávněných zásahů do chráněných práv.¹⁴⁹

Ačkoli se pozice zastávána převážnou částí doktríny při vymezení funkce pravidla v § 40 odst. 4 aut. z. jeví jako poměrně jednoznačná a z historického pohledu (zejména ve vztahu k době přijetí autorského zákona) se proponovaný pohled a odůvodnění zdají taktéž smysluplné, je v návaznosti na závěry učiněné výše jednak k občanskému zákoníku a jednak v kontextu unijní úpravy třeba z pohledu následného vývoje a *současného* práva zdůraznit následující: v právu duševního vlastnictví, a obzvlášť v právu autorském a právech s ním souvisejících, bude taktéž (podobně jako u osobnostních práv chráněných obecným občanským právem) často problematické prokázat výši vzniklého bezdůvodného obohacení (případně škody). Důvodem je zejména povaha nehmotných statků a množství v úvahu připadajících způsobů zásahů do absolutních práv k nim.¹⁵⁰

Zároveň ani autorský zákon nepracuje se zohledněním žádných zvláštních okolností, jež by měly být vzaty při aplikaci pravidla v potaz – naopak, formuluje pravidlo § 40 odst. 4 věty druhé aut. z. jako aplikovatelné na všechny případy nakládání s dílem bez nezbytné licence (vyjma případů pokrytých § 98d odst. 1 aut. z.). Co do nezohledňování zvláštních okolností případu je tomu obdobně jako u § 3004 odst. 2 o. z. (v základním nastavení povinnosti vydat dvojnásobek obvyklé odměny), oproti čemuž lze uvést například již zmínovaný § 2957 o. z. Nadto je třeba zdůraznit, že novější § 3004 odst. 2 o. z. (ač je co do jeho původu odkazováno na úpravu autorského zákona jakožto vzor)¹⁵¹ již reflektuje rozdíl mezi obohacením v dobré a zlé víře (uplatní se jen na druhý zmíněný případ; srovnání blíže v části 4).

Zdůvodnění do nynějška v nezměněné podobě přetrvává právní úpravy rozsahu plnění u bezdůvodného obohacení sankcí („*soukromou pokutou*“) se tudíž v poměrech současného (soukromého) práva jeví jako problematické. Ačkoli by tato úprava, jak bylo uvedeno výše, byla sama o sobě patrně souladná s požadavky unijního práva,^{152, 153} její zdůvodnění

¹⁴⁹ CHALOUPKOVÁ, H. – HOLÝ, P. § 40. In: CHALOUPKOVÁ, H. – HOLÝ, P. *Autorský zákon*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 152, marg. č. 14. Že jde o „sankční“ pravidlo, uvádí s odkazem na Telce s Tůmou i Tuláček (TULÁČEK, J. *Bezdůvodné obohacení podle autorského zákona*, s. 35–38 či TULÁČEK, J. § 40 odst. 4. In: POLČÁK, R. a kol. *Autorský zákon: praktický komentář s judikaturou: podle stavu k 1. dubnu 2020*. Praha: Leges, 2020, s. 429).

¹⁵⁰ Shodně i bod 26 preambule směrnice 2004/48/ES a STAMATOUDI, I. – VRINS, O. 12: The Enforcement Directive. In: STAMATOUDI, I. – TORREMAN, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*, s. 459, 461; též SHARPSTON, E. *Stanovisko ze dne 24. 11. 2016 k věci C-367/15*, zejména bod 37. Totéž odůvodnění např. německá doktrína (vzhledem k tamní úpravě zejména u nároku na náhradu škody, § 97 odst. 2 dUrhG), viz WIMMERS, J. § 97 UrhG. Anspruch auf Unterlassung und Schadensersatz. In: SCHRICKER, G. – LOEWENHEIM, U. – LEISTNER, M. – OHLY, A. (eds). *Urheberrecht: UrhG, KUG, VGG: Kommentar*, s. 2314, marg. č. 260; viz též SCHACK, H. *Urheber- und Urhebervertragsrecht*. 9., neu bearbeitete Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck, 2019, s. 413. V Rakousku k paušalizované výši náhrady škody (§ 86 odst. 3 rakouského autorského zákona, dále „öUrhG“) např. NAGELER-PETRITZ, W. § 87. In: HANDIG, Ch. – HOFMARCHER, D. – KUCSKO, G. (eds). *Urheberrecht: systematischer Kommentar zum Urheberrechtsgesetz*. 3. Auflage. Wien: MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2023, s. 1868, marg. č. 47, a ke zvláštní úpravě u bezdůvodného obohacení (§ 86 öUrhG) např. SCHACHERREITER, J. *Bereicherung und Schadensersatz im Immaterialgüterrecht. Ein Beitrag zum Verhältnis zwischen Sonderprivatrecht und allgemeinem Zivilrecht*. Wien: Jan Sramek Verlag KG, 2018, s. 31–32, 34.

¹⁵¹ Pravidlo § 3004 odst. 2 o. z. přibýlo v reakci na poslancekou iniciativu při projednávání návrhu zákona v Poslanecké sněmovně. Argumentem byla existence § 40 odst. 4 aut. z. a § 5 z. v. p. p. v. s tím, že by se tatáž náhrada měla poskytovat i při zásahu do osobnostních (přirozených) práv, „jež jsou typově ještě hodnotnější a zasluhují ještě vyšší ochranu“ [PETROV, J. § 3004. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, s. 1986, marg. č. 13].

¹⁵² Soudní dvůr to při výkladu směrnice 2004/48/ES nevyloučil, zohlednit je ale třeba kontext, obecné mantinely stanovené směrnicí pro národní úpravy (zejména viz čl. 3 a zásady, na nichž směrnice staví); rozsudek Soudního dvora, věc C-367/15, bod 28.

sankcí není ani v tomto ohledu přiléhavé. Jednak to neodpovídá obecné koncepci práva bezdůvodného obohacení zastávané občanským zákoníkem založené na myšlence, že účelem využití institutu bezdůvodného obohacení je odčerpání majetkového prospěchu nabytého osobou, již dle právního řádu nenáleží, a jeho přesun osobě, které naopak přísluší.¹⁵⁴ Nadto neodpovídá ani výše vyloženému smyslu a účelu sledovanému konkrétně § 3004 odst. 2 o. z.¹⁵⁵ Příznával-li by se pravidlu v § 40 odst. 4 aut. z. bez přesvědčivého odůvodnění odlišný smysl a účel, nekorespondující s obecnými zásadami práva bezdůvodného obohacení, a zároveň by se – aniž by byl pro to dán obhajitelný důvod – rozlišovalo mezi tímto pravidlem a § 3004 odst. 2 o. z., byť upravují obsahově blízké situace a jsou nejen formulačně, ale i historicky provázané, představoval by tento hodnotový nesoulad v právu bezdůvodného obohacení porušení požadavku na hodnotovou bezrozpornost právního řádu.¹⁵⁶

Nepřijmeme-li (původní) odůvodnění funkce § 40 odst. 4 věty druhé aut. z., zůstává zvážit výše vymezený účel v podobě nástroje k usnadnění důkazní situace ochuzeného. Pro přijetí tohoto náhledu podpůrně svědčí i komparativní argument – jak z příkladu německého, tak rakouského přístupu plyne, že paušalizovaná náhrada (škody či za bezdůvodné obohacení) má místo v situacích, v nichž je (nebo by bylo) obtížné výši skutečně vzniklé škody (a obdobně zde bezdůvodného obohacení) vyčíslit.¹⁵⁷ Jak bylo již opakovaně uvedeno, plyne to i z unijní úpravy.¹⁵⁸

Argumentem pro závěr, že rozebírané ustanovení by nemělo plnit sankční funkci, může být i to, že v praxi pravděpodobně nastanou (a spíše ne výjimečně) situace, v nichž dvojnásobek obvyklé odměny skutečný rozsah bezdůvodného obohacení porušitele (a/nebo též poškozenému vzniklé škody) vůbec nepokryje. Tam nemůže uložení povinnosti obohacenému uhradit namísto jím skutečně nabytého obohacení (a/nebo jím způsobené škody) ochuzenému (oprávněnému) dvojnásobek obvyklé odměny funkci sankce plnit. Jak zdůrazňuje Soudní dvůr, z tohoto pohledu je funkce paušalizované náhrady jako prostředku usnadnění dokazování (aby se poškozený domohl „alespoň něčeho“) o to patrnější, zvláště pokud se, překračuje-li výše obohacení tuto hranici a jeho reálný rozsah lze prokázat, tato podpůrná úprava neuplatní.¹⁵⁹

¹⁵³ Nejvyšší soud se při posuzování souladu § 40 odst. 4 věty druhé aut. z. s unijní úpravou (čl. 13 směrnice) zabýval i otázkou nezbytnosti položení předběžné otázky Soudnímu dvoru dle čl. 267 SFEU. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2020, sp. zn. 27 Cdo 494/2019, stál na půdorysu vymáhání práv kolektivním správcem (skutkový stav viz bod 3 rozsudku), předběžné otázky se však měly týkat mimo jiné právě souladu paušalizace náhrady za bezdůvodné obohacení s unijní úpravou (body 22–26). Nejvyšší soud uzavřel, že jde o tzv. *acte éclairé* a odpověď je z judikatury Soudního dvora zjevná (body 44–45). Dovolací soud dovodil, že nárok je s unijní úpravou a judikaturou Soudního dvora v souladu a lze jej (v projednávané věci, ale i obecně) aplikovat, odkazuje k tomu zejména na rozsudek Soudního dvora ve věci C-367/15, bod 33; srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 494/2019, body 46–48. Odkázal i na důvodovou zprávu k vládnímu návrhu zákona č. 216/2006 Sb., s. 53.

¹⁵⁴ BRIM, L. *Úvod do práva bezdůvodného obohacení*, s. 4; MELZER, F. – CSACH, K. § 2999. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*. Praha: Leges, 2018, s. 1470; či KOZIOL, H. *Grundfragen des Schadenersatzrechts*, s. 34, 35.

¹⁵⁵ Srov. část 3.2.

¹⁵⁶ WINTR, J. *Metody a zásady interpretace práva*. Studie. Praha: Auditorium, 2013, s. 70–71.

¹⁵⁷ V německém právu např. WIMMERS, J. § 97 UrhG. Anspruch auf Unterlassung und Schadensersatz. In: SCHRICKE, G. – LOEWENHEIM, U. – LEISTNER, M. – OHLY, A. (eds). *Urheberrecht: UrhG, KUG, VGG: Kommentar*, s. 2314, marg. č. 260; v rakouském SCHACHERREITER, J. *Bereicherung und Schadensersatz im Immaterialgüterrecht*, s. 31–32.

¹⁵⁸ Body 25, 26 preambule směrnice.

¹⁵⁹ Rozsudek Soudního dvora, věc C-367/15, bod 30.

4. Analýza pravidla v § 40 odst. 4 větě druhé aut. z. ve světle jeho funkce

V návaznosti na předchozí oddíl vznikají dva okruhy otázek. První se váže ke kritériu dobré víry obohaceného a jeho roli při stanovení rozsahu bezdůvodného obohacení, jež má obohacený ochuzenému povinnost vydat v kontextu autorského práva a § 40 odst. 4 věty druhé aut. z. Na tuto problematiku se zaměří následující část textu.

Druhý okruh představuje zkoumání samotného dvojnásobku obvyklé odměny – jak (v souladu s funkcí pravidla) odůvodnit stanovení paušalizovaného rozsahu vydávaného bezdůvodného obohacení zrovna v této výši, a to v návaznosti na obecná pravidla o rozsahu vydávaného bezdůvodného obohacení obsažená v §§ 2999–3005 o. z. Těmto otázkám se text z důvodu rozsahu věnovat dopodrobna nebude, jejich zodpovězení je třeba vyloučit k samostatnému zpracování; zmíněny budou jen nezbytné základní body.

4.1 Rozsah vydávaného bezdůvodného obohacení dle občanského zákoníku

Co se týče způsobu náhrady a určení rozsahu vydávaného bezdůvodného obohacení, z pohledu obecné úpravy lze shrnout následující: přednost má vydání předmětu bezdůvodného obohacení *in natura*; až není-li to možné, je obohacený (v zásadě – viz dále) povinen zaplatit ochuzenému peněžitou náhradu (§ 2999 odst. 1 o. z.).¹⁶⁰ Peněžitá náhrada, jedná-li se o bezdůvodné obohacení vzniklé jinak než plněním, se stanoví ve výši obvyklé ceny prospěchu a odpovídá tomu, oč se majetkový stav obohaceného nezmenshil, ačkoli by tomu tak za obvyklého běhu věcí bylo (co ušetřil).¹⁶¹ Příkladem může být (v daném čase a místě) obvyklé nájemné. V prostředí práva duševního vlastnictví bude vydání předmětu obohacení *in natura* z povahy věci zásadně nemožné (zásah spočívá v užití nehmotného statku, respektive absolutních práv k němu), uplatní se tudíž nárok na peněžní náhradu v podobě obvyklého licenčního poplatku.¹⁶²

Občanský zákoník v některých případech právo na vydání peněžité náhrady vylučuje (např. § 2999 odst. 3 o. z.), pro tento text jsou však významnější pravidla modifikující povinnost vydat bezdůvodné obohacení jako takovou – zda je obohacený vůbec povinen nabyté obohacení vydat a případně v jakém rozsahu. Je patrné, že klíčovou roli zde hraje (ne)přítomnost dobré víry obohaceného.¹⁶³

Poctivý obohacený má za to, že mu majetkový prospěch ze spravedlivého důvodu náleží. Dobrá víra se dle § 7 o. z. presumuje a v průběhu času ji může obohacený též pozbyt. Je-li nicméně obohacený v dobré víře, respektive po určitý čas v ní byl, limituje to (mini-

¹⁶⁰ MELZER, F. – CSACH, K. § 2999. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 1472, 1482–1497; MELZER, F. – CSACH, K. § 3004. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 1533.

¹⁶¹ V souladu s tříděním dle Nejvyššího soudu se tím majetkový stav obohaceného nezmenshil, ač by tomu tak za obvyklého běhu věcí bylo. Judikatura rozlišuje tři kategorie: v majetku obohaceného došlo i) ke zvýšení aktiv, ii) ke snížení pasiv, anebo iii) se jeho majetkový stav nezmenshil, ač by se tak za běžných okolností stalo; viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. 28 Cdo 3310/2018, ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 3090/2018, či ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1069/2015. Dále BRIM, L. *Úvod do práva bezdůvodného obohacení*, s. 4–5, 58. Obdobně v rakouské literatuře; viz SCHACHERREITER, J. *Bereicherung und Schadenersatz im Immaterialgüterrecht*, s. 88.

¹⁶² Též REBER, U. § 86. In: LOEWENHEIM, U. (ed.). *Handbuch des Urheberrechts*, 3. Auflage. München: C. H. Beck, 2021, s. 2327, marg. č. 225–226.

¹⁶³ BRIM, L. *Úvod do práva bezdůvodného obohacení*, s. 65–67.

málně) v režimu občanského zákoníku jeho povinnost vydat nabyté obohacení – aplikují se na něj výhodnější pravidla pro stanovení rozsahu vydání bezdůvodného obohacení (§ 3000 či § 3001 odst. 1 o. z.); podstatné pro tento text pak je, že poctivý obohacený není dle obecné úpravy povinen vydávat i nabyté plody a užitky (respektive „vše, co obohacením nabyt“, § 3004 odst. 1 o. z. *a contrario*).¹⁶⁴

Rozsah vydávaného bezdůvodného obohacení u nepoctivého obohaceného (obohaceného ve zlé víře) je značně širší. Uplatní se § 3004 odst. 1 o. z. zmíněný v předchozím odstavci, jenž nad rámec již uvedeného stanoví, že nedobrověrný obohacený musí nahradit i užitek, jež by ochuzený získal, nedošlo-li by k bezdůvodnému obohacení, který je přitom vykládán jako ušlý zisk.¹⁶⁵ Nelze se však domáhat dvakrát téhož, jednou z titulu bezdůvodného obohacení a jednou z titulu náhrady škody.¹⁶⁶ Je patrné, že vydání bezdůvodného obohacení má v tomto případě pokrýt všechny složky nabyté nepoctivým obohaceným.¹⁶⁷ Speciální § 3004 odst. 2 o. z., jemuž byla věnována pozornost dříve v textu, se uplatní též jen u nepoctivého obohaceného – v souladu s jemu přisouzenou funkcí (nástroje pro ulehčení dokazování ochuzenému) zde zakotvený dvojnásobek paušalizuje rozsah bezdůvodného obohacení vydávaného nepoctivým obohaceným plynoucí z § 3004 odst. 1 o. z.

4.2 Dobrá víra obohaceného

Pojem obohaceného v dobré víře (jeho poctivosti) v podobě, jak je chápán českou judikaturou i naukou, značí situaci, že se obohacený nachází v omluvitelném omylu (ať už skutkovém, či právním), že předmět obohacení přijal, nakládá s ním či jej obecně užívá oprávněně – tedy že nastala právní skutečnost, s níž je spojován vznik jím vykonávaného práva.¹⁶⁸ Kritériem pro posouzení, zda je omyl obohaceného omluvitelný, je hledisko přesvědčení, k němuž by dospěla rozumná osoba (§ 4 o. z.) v jeho postavení, a to na základě skutečností, jež by při vyvinutí – dle okolností přiměřeně – péče (opatrnosti, respektive investigativní aktivity) taková osoba zjistila.¹⁶⁹ Při posuzování omluvitelnosti omylu se zohledňují okolnosti daného případu.¹⁷⁰ Dobrá víra obohaceného je zachována i v případě, že takovou aktivitu nevyvinul, avšak zároveň ani při vyvinutí popsané aktivity by nebylo možné

¹⁶⁴ Řešení odpovídá úpravě držby (§ 996 odst. 2 o. z.), přičemž Melzer s Csachem navrhuji tamější podrobnější pravidlo aplikovat u poctivého obohaceného analogicky. MELZER, F. – CSACH, K. § 2999. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 1477.

¹⁶⁵ PETROV, J. § 3004. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, s. 1985, marg. č. 6; MELZER, F. – CSACH, K. § 3004. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 1533, 1537.

¹⁶⁶ V rozsahu plnění povinného na jeden z nich druhý zaniká.

¹⁶⁷ SEDLÁČEK, D. § 3004. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 2.

¹⁶⁸ PETROV, J. § 992. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (3. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2024, marg. č. 1–2; SPÁČIL, J. § 992. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 96, marg. č. 4.

¹⁶⁹ PETROV, J. § 2994. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1929–1930, marg. č. 18; k poctivosti držby PETROV, J. § 992. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 1–2; SPÁČIL, J. § 992. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, s. 98, marg. č. 12; viz též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 5590/2015. Jedná se o objektivizované pojetí dobré víry; viz SPÁČIL, J. § 992. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, s. 97, marg. č. 5.

¹⁷⁰ Což plyne z judikatury Nejvyššího soudu. SPÁČIL, J. § 992. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, s. 99, marg. č. 14.

se dozvědět skutečnosti, na jejichž základě by rozumná osoba v jeho pozici nedostatek oprávnění dovodila.¹⁷¹ Rozsah péče (investigativní aktivity) obohaceného musí být proporcionální hodnotě nabývaného prospěchu, nemohou na něj proto být kladeny přehnaně vysoké požadavky.¹⁷² Ačkoli se ve prospěch obohaceného uplatní domněnka § 7 o. z., musí prokázat alespoň to, z jakého právního důvodu odvozuje své právo s předmětem obohacení určitým způsobem nakládat.¹⁷³ Investigativní aktivitu musí obohacený vynaložit na samém počátku, ve chvíli, kdy předmět obohacení nabývá, následně již průběžně relevantní skutečnosti prověřovat nemusí. Zjistí-li však nové relevantní skutečnosti později, musí je zohlednit, eventuálně k tomuto okamžiku ztratí dobrou víru a stane se obohaceným nepoctivým.¹⁷⁴ Nepoctivý je ten, kdo ví anebo mu musí být z okolností zjevné, že mu příslušné právo nenáleží, respektive že prospěch nabyt neoprávněně.¹⁷⁵

Pro tento text je relevantní zejména omyl právní, jenž může být dle judikatury i doktríny rovněž výjimečně¹⁷⁶ omluvitelný. Rozumí se jím neznalost či neúplná znalost obecně závazného právního předpisu, z níž vyplýne nesprávné posouzení právních důsledků právních skutečností.¹⁷⁷ Navzdory v občanském právu platné zásadě, že neznalost zákona neomlouvá, je možné, aby nastal případ, v němž bude obohacený (respektive v poměrech držby držitel) s ohledem na okolnosti věci (nebylo-li možné při vynaložení obvyklé opatrnosti tomuto omylu zabránit)¹⁷⁸ v dobré víře, i když bude jeho přesvědčení vycházet

¹⁷¹ PETROV, J. § 2994. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, s. 1929–1930, marg. č. 18.

¹⁷² Ibidem, s. 1930, marg. č. 19. Péče normální, obvyklá, posuzovaná z objektivního hlediska; viz PETROV, J. § 992. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 1; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 490/2001. K objektivnímu standardu posuzování dobré víry (do jaké míry okolnosti případu vyvolávají pochyby, zda byla vynaložena ze strany držitele dostatečná péče) viz usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 5590/2015 či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4461/2015, uveřejněný pod číslem 58/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 58/2018“), bod 24, z něhož naopak plyne, že míra znalosti (odbornosti) v určité oblasti může hrát v rámci posuzování zachování dobré víry roli (což koresponduje s § 5 o. z.); obdobně PETROV, J. § 992. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 6. Ve výjimečných situacích tak část doktríny i judikatura Nejvyššího soudu připouští, že lze přihlídnout i k „individuálním okolnostem věci včetně subjektivní stránky jednajících“, byl-li by opačný postup „v rozporu s dobrými mravy anebo [by] vedl ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění“ (SPÁČIL, J. § 992. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, s. 99, marg. č. 13). Ve prospěch subjektivního přístupu k posuzování dobré víry (§ 4 odst. 2 o. z.), argumentují Melzer a Tégl (MELZER, F. – TÉGL, P. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 137 an.

¹⁷³ PETROV, J. § 2994. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, s. 1930, marg. č. 20. K výkladu, že domněnka poctivé držby je založena, i když nebyl držitelem prokázán právní důvod, v poměrech držby PETROV, J. § 994. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (3. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2024, marg. č. 8–10. Právní titul může být i neplatný či domnělý [bližší SPÁČIL, J. § 992. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, s. 101, marg. č. 22–23; PETROV, J. § 992. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 18].

¹⁷⁴ Podobně PETROV, J. § 2994. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, s. 1930, marg. č. 22. V poměrech držby SPÁČIL, J. § 992. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, s. 100–101, marg. č. 20.

¹⁷⁵ K držbě SPÁČIL, J. § 992. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, s. 103, marg. č. 30.

¹⁷⁶ Ibidem, s. 98, marg. č. 12. Nejvyšší soud v judikatuře navzdory deklarované výjimečnosti omluvitelnosti tohoto druhu omylu k jejímu posuzování přistupuje dle Petrova vyváženě (PETROV, J. § 992. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 22).

¹⁷⁷ SPÁČIL, J. § 992. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, s. 100, marg. č. 15.

¹⁷⁸ PETROV, J. § 992. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 22; cituje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 22 Cdo 5823/2017; obdobně R 58/2018, bod 22.

z právního omylu.¹⁷⁹ Základní příklad takové situace představuje, je-li znění zákona (objektivně) nejasné,¹⁸⁰ nicméně za nejasné znění zákona se patrně považuje i případ, kdy obsah právní normy vyplýne například až z jejího výkladu rozhodnutím či stanoviskem uveřejněným ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, z judikatury Nejvyššího soudu totiž plyne, že výše uvedená zásada se obecně neaplikuje na znalost judikatury.¹⁸¹ Rozdílné bude též zřejmě posouzení v případě, jde-li o (jednoznačně formulované) obecně platné a známé zákonné pravidlo, a o pravidlo, jež obecně známé není.¹⁸²

Otázkou je, zda je možné toto rozlišování (kritérium dobré víry obohaceného) uplatnit i v poměrech práva duševního vlastnictví, respektive autorského práva a práv souvisejících. Nejprve proto bude rozvedeno, zda zde lze nalézt situace, kdy by šlo toto kritérium zohlednit. V úvahu připadá například oblast uplatnění zákonných výjimek a omezení autorského práva (§ 29 a násl. aut. z.), kde uživatel užívá dílo autora bez jeho souhlasu (licence), spoléhaje na to, že dané užití spadá pod rozsah některé ze zákonem formulovaných výjimek, jako je výjimka pro karikaturu, parodii a pastiš (§ 38g aut. z.). Ačkoli jazykové znění § 38g aut. z. je patrně jasné a prosté rozporů, může vyvolat výkladové problémy, ať už co se týče obsahu v něm použitých pojmů, anebo ohledně dosahu výjimky (zda se ještě jedná o karikaturu?).¹⁸³ Zároveň je krytí jednotlivých případů jakoukoli ze zákonných výjimek či omezení vždy podmíněno naplněním podmínek tzv. tříkrokového testu (§ 29 odst. 1 aut. z.).¹⁸⁴ Není-li tato podmínka splněna, výjimka či omezení se v konkrétním případě nemůže uplatnit.¹⁸⁵ Výkladový problém, jenž bude vyjasněn až (Nejvyšším) soudem, může vznikat i v tomto bodě, přičemž výsledkem může být, že ač byl uživatel přesvědčen, že jeho užití bylo po právu, ukáže se teprve na základě soudního rozhodnutí, že nikoli. Jedná se tak o obdobnou situaci (omluvitelný právní omyl), jako byla nastíněna výše.

Komparativně lze v dalším kroku – zda se má kritérium dobré víry obohaceného uplatnit i v poměrech zvláštní úpravy § 40 odst. 4 věty druhé aut. z. – poukázat například na rakouskou úpravu (§ 86 öUrhG), v níž se dobrá víra obohaceného v autorském právu dle

¹⁷⁹ PETROV, J. § 992. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 23.

¹⁸⁰ Ibidem, marg. č. 24. Naopak nedává-li text zákona prostor k pochybnostem o správnosti výkladu, nelze jednání subjektu omlouvat právním omylem. Takto rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 490/2001 či R 58/2018, body 22–23.

¹⁸¹ SPÁČIL, J. § 992. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, s. 100, marg. č. 15; dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3000/2008, uveřejněný pod číslem 8/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či ze dne 14. 12. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2875/2015.

¹⁸² SPÁČIL, J. § 992. In: SPÁČIL, J. – KRÁLÍK, M. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, s. 100, marg. č. 15; PETROV, J. § 992. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 24.

¹⁸³ Zároveň není např. vyjasněn vztah výjimek a omezení a osobnostních práv autorských, jenž je rovněž významný. U parodie či karikatury z podstaty věci dochází i k zásahu do integrity díla, tedy do osobnostních práv autora. MYŠKA, M. *Výjimky a omezení autorského práva v prostředí digitálních sítí*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 135. Jak podotýká Myška, názory doktríny se liší: Dle Telce s Tůmou (TELEC, I. – TŮMA, P. § 29. In: TELEEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*, s. 382, 384) se výjimky a omezení zásadně aplikují jen na majetková práva, na osobnostní, jen je-li to nezbytné k dosažení účelu sledovaného právní normou; Prchal naopak dovozuje, že se vztahují na oba typy práv (PRCHAL, P. *Výjimky a omezení práva autorského, náhradní odměny*. In: SRSTKA, J. a kol. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Praha: Leges, 2019, s. 126); sám Myška zdůrazňuje, že ochrana osobnostních práv autora je nedílnou součástí některých výjimek a omezení, a zároveň, že i zde se uplatní osobnostní práva dle § 11 odst. 2, 3 aut. z. (MYŠKA, M. *Výjimky a omezení autorského práva v prostředí digitálních sítí*, s. 136).

¹⁸⁴ Viz např. MYŠKA, M. *Výjimky a omezení autorského práva v prostředí digitálních sítí*, s. 154–169; TELEEC, I. – TŮMA, P. § 29. In: TELEEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*, s. 383–384.

¹⁸⁵ MYŠKA, M. *Výjimky a omezení autorského práva v prostředí digitálních sítí*, s. 135.

převládajícího názoru (zejména judikatury) na rozdíl od obecného občanského práva nezohledňuje.¹⁸⁶ Je však třeba zároveň zdůraznit, že jednak je (zákonný) rozsah vydávaného bezdůvodného obohacení dle § 86 öUrhG oproti české právní úpravě pouze ve výši jednonásobku přiměřené odměny,¹⁸⁷ a jednak že v případě nároku na náhradu škody, u něhož rakouský autorský zákon stanoví výši paušalizované náhrady na dvojnásobek přiměřené odměny (§ 87 odst. 3 öUrhG), hraje (byť limitovanou) roli zavinění porušitele.¹⁸⁸ Ve slovenském právu se naopak patrně dobrá víra zohlednit může [srov. § 458a ve spojení s § 442a odst. 2 – i zde však činí (paušalizovaná) výše vydávaného obohacení jen jedno násobek obvyklé licenční odměny – a § 458 odst. 2 slovenského o. z.¹⁸⁹].

4.3 Alternativní přístup k pravidlu § 40 odst. 4 věty druhé aut. z.

Z dosavadního přístupu judikatury Nejvyššího soudu k příslušné části § 40 odst. 4 aut. z. – a s ním souznícího názoru v rámci doktríny – lze usoudit, že dovolací soud uvedené pravidlo patrně bez dalšího vykládá tak, že dobrá víra obohaceného (oproti obecné úpravě) pro povinnost vydat bezdůvodné obohacení, respektive z pohledu stanovení jejího rozsahu nehraje žádnou roli.¹⁹⁰ Dovídá-li tak soud povinnost vydat bezdůvodné obohacení, za účelem jejího vyčíslení se (znalcem) stanovená částka obvyklé licenční odměny vždy pouze vynásobí dvěma (§ 40 odst. 4 aut. z. je Nejvyšším soudem chápán jako jednoznačný a nepřipouštějící žádné výkladové obtíže).¹⁹¹ V návaznosti na odlišný náhled na odůvodnění funkce, jakou má pravidlo v kontextu současného českého soukromého práva plnit (viz část 3.3), bude nicméně nastíněn možný alternativní výklad co do způsobu a rozsahu jeho aplikace.

Textace § 40 odst. 4 věty druhé aut. z. totiž hodnotově neodpovídá funkcím, na nichž spočívá institut práva bezdůvodného obohacení obecně (zejména není nástrojem soukromoprávního „trestání“), s nimiž by však měl být z hlediska hodnotové bezrozpornosti na poli soukromého práva v souladu, ani (posléze přijaté) občanskoprávní úpravě (§ 3004 odst. 2 o. z.). Neodpovídá ostatně ani úpravě obč. z., jež zvláštní pravidlo korespondující § 3004 odst. 2 o. z.¹⁹² neobsahovala. Z výše popsaných východisek zároveň plyne, že pro odlišný přístup – uložení povinnosti vydat dvojnásobek obvyklého licenčního poplatku

¹⁸⁶ Závěr je předmětem diskusí a je částí rakouské doktríny kritizován. Srov. SCHACHERREITER, J. *Bereicherung und Schadenersatz im Immaterialgüterrecht*, s. 23.

¹⁸⁷ NAGELER-PETRITZ, W. § 86. In: HANDIG, Ch. – HOFMARCHER, D. – KUCSKO, G. (eds). *Urheber.recht: systematischer Kommentar zum Urheberrechtsgesetz*, s. 1848, marg. č. 27. Taková náhrada odpovídá zjednodušeně obecnému rakouskému občanskému právu. Byť by v režimu obecného rakouského občanského práva připadala v úvahu aplikace dalších pravidel pro možné omezení rozsahu náhrady. Např. APATHY, P. – PERNER, S. § 1041 ABGB. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. E. *ABGB: Praxiskommentar, Band 6 (§§ 938–1089 ABGB, Art 1–101 C/SG)*. 5. Auflage. Wien: LexisNexis, 2021, s. 448 an.

¹⁸⁸ Např. THURNER, A. § 87. In: DILLENZ, W. – GUTMAN, D. – THIELE, C. – BURGSTALLER, P. (eds). *UrhG: Urheberrechtsgesetz mit Entwurf zur Urheberrechtsnovelle 2021: Praxiskommentar*. 3. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2021, s. 1470, marg. č. 39.

¹⁸⁹ Zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník.

¹⁹⁰ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 3818/2016, jež takto vykládají Telec s Tůmou (TELEC, I. – TŮMA, P. § 40. In: TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon*, s. 515–516, marg. č. 27). Obdobně vyznívá i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 30 Cdo 1334/2018. Nejvyšší soud se přímo k rozsahu aplikovatelnosti daného pravidla a jeho limitům doposud zevrubně meritorně nevyjadřoval.

¹⁹¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 494/2019, bod 36, či usnesení jeho sp. zn. 30 Cdo 1334/2018.

¹⁹² Respektive § 3004 o. z. jako takovému.

bez dalšího, aniž by se přihlíželo k dobré víře obohaceného – není patrné žádné hodnotové zdůvodnění.

Podpůrně lze poukázat též na zásady plynoucí z unijního práva – na důraz kladený na kompenzační funkci majetkových nároků z porušení práv duševního vlastnictví, jakož i na požadavek rozlišování mezi vědomým a nevědomým porušením práv a na proporcionalitu ve vnitrostátním právu zakotvených mechanismů k vymáhání práv duševního vlastnictví [takto čl. 13 směrnice, k jehož (ne)aplikaci na případ bezdůvodného obohacení viz část 1.2.3, body 25, 26 její preambule, judikaturu Soudního dvora a výklad k čl. 3 odst. 2 směrnice].

Ve prospěch nezbytnosti diferencování v rámci pravidla § 40 odst. 4 věty druhé aut. z. hovoří též vývoj, jenž následoval na poli unijního práva v otázce vymáhání práv duševního vlastnictví od konce 90. let do přijetí směrnice (část 1.1). Kritika široké definice pirátství a padělání výrobků v Zelené knize spočívala totiž především v tom, že navrhovaná opatření nediferencovala a v důsledku by se uplatnila i na „obyčejné“ případy porušení práv, byť pirátství a padělání výrobků jako takové bylo chápáno jako typicky úmyslné jednání.¹⁹³ Unijní zákonodárce následně upustil od legislativy (dle odůvodnění) zacílené na tyto případy a přijal všeobecně aplikovatelnou – mírnější – úpravu. Nicméně § 40 odst. 4 věta druhá aut. z. zní tak, že lze v podstatě říci, že to, od čeho se pod dojmem kritiky v zahraniční nauce, dalších konzultací atd. nakonec upustilo (zakotvení přísnější úpravy pro všechna – byť *vědomá* – porušení práv, včetně „obyčejných“, nedbalostních), se zde přijalo a tato úprava zůstala dodnes zakonzervovaná.

Z popsanych důvodů článek předkládá možný alternativní výklad ustanovení, dle něhož je namísto pravidlo v § 40 odst. 4 věty druhé aut. z. v této části teleologicky redukovat tak, že náhrada ve výši dvojnásobku obvyklé licenční odměny se uplatní pouze v případě nepoctivého obohaceného,¹⁹⁴ jak je tomu i v (posléze přijatém) § 3004 odst. 2 o. z., jehož aplikační rozsah byl oproti vzorové autorskoprávní úpravě právě v tomto ohledu omezen. Popsaný přístup by vedl k větší míře hodnotové bezrozpornosti v dané oblasti českého soukromého práva a zároveň by spíše odpovídal následně vyjádřené vůli zákonodárce (obecnému občanskoprávnímu pojetí rozsahu vydávaného bezdůvodného obohacení, diferencujícímu mezi obohaceným v dobré a zlé víře).

¹⁹³ Viz RAUE, B. *Die dreifache Schadensberechnung*, s. 89–90; viz též DREXL, J. – HILTY, R. M. – KUR, A. *Vorschlag für eine Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte am geistigen Eigentum – eine erste Würdigung*, s. 605–607.

¹⁹⁴ Podobně se vyjadřují i Tuláček (srov. TULÁČEK, J. § 40 odst. 4. In: POLČÁK, R. a kol. *Autorský zákon: praktický komentář s judikaturou: podle stavu k 1. dubnu 2020*, s. 430) a Chaloupková s Holým, kteří případ neoprávněného užití „bez zřejmého úmyslu porušit práva autora“ navrhuji řešit snížením náhrady soudem, uvádí totiž, že hrazení dvojnásobku obvyklé odměny někdy není namísto a „bylo by v rozporu s dobrými mraví“. CHALOUPKOVÁ, H. – HOLÝ, P. § 40. In: CHALOUPKOVÁ, H. – HOLÝ, P. *Autorský zákon*, s. 152, marg. č. 14. Co se týče otázky rozporu (uplatnění) ustanovení s dobrými mraví, Nejvyšší soud se zabýval výkladem a aplikací § 23 a § 100a aut. z., nicméně nijak se v rozhodnutích nevymezil vůči obecné aplikovatelnosti § 40 odst. 4 aut. z. v souladu s jeho výslovnou textací. Argument neaplikovatelnosti náhrady ve výši dvojnásobku z důvodu rozporu s dobrými mraví se objevil v argumentaci soudů prvního stupně. Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 1547/2019, bod 40 an., či ze dne 22. 11. 2021, sp. zn. 27 Cdo 3855/2020, bod 50 an.

Korespondoval by i s úpravou na poli kolektivní správy (§ 98d aut. z.) vylučující v tam popsanych případech i aplikovatelnost pravidla dvojnásobku. Chrání-li zde autorský zákon toho, kdo jedná s kolektivním správcem a zároveň ví, že užívá dílo bez právního důvodu, tím spíše je potřeba chránit toho, kdo vůbec nevěděl, že cizí dílo užívá protiprávně, a i v tomto případě použitelnost práva na vydání dvojnásobku obvyklé odměny omezit.¹⁹⁵

Odpovídá v obecných obrysech i řešení přijatému v § 5 z. v. p. v., zejména s ohledem na jeho rozlišování mezi vědomým a nevědomým porušením průmyslových práv (v duchu čl. 13 směrnice). I zde zákon zakotvuje v případě nevědomého porušení práv výši náhrady jen ve výši jednonásobku obvyklé (licenční) odměny.

Přijmeme-li popsany přístup, je třeba k případu obohacení nabytého v dobré víře dodat následující: nepodává se žádný relevantní důvod, proč by měl být oprávněný v těchto situacích postaven do méně výhodné pozice než u nepoctivého obohaceného tím, že by mu byl upřen benefit spočívající ve zjednodušeném uplatnění jeho nároku, tedy možnosti požadovat vydání obohacení v paušalizované výši.¹⁹⁶ Ochuzenému by v tomto případě mělo být možno přiznat náhradu ve výši jednonásobku obvyklého (licenčního) poplatku jakožto minimální platby za předmětné užití. Podklad může představovat pravidlo § 98d odst. 2 aut. z. (obdobně však plyne v důsledku i z úpravy náhrady za ušlý zisk v první větě § 40 odst. 4 aut. z. a zjednodušeně je možné uzavřít, že i z obecného občanského práva).¹⁹⁷

Závěrem

Cílem textu bylo zaprvé zmapovat původ pravidla § 40 odst. 4 věty druhé aut. z., též v kontextu unijní úpravy a judikatury Soudního dvora. Zadruhé se článek snažil obhájit tezi, že pravidlo v současnosti nelze odůvodňovat sankční funkcí. Zatřetí text nastínil možný alternativní přístup k výkladu pravidla odrážející závěry o jeho funkci a teleologické pozadí zkoumané právní úpravy.

Byť směrnice 2004/48/ES v čl. 13 na institut práva bezdůvodného obohacení necílí, a naopak pracuje výslovně s nárokem na náhradu škody (v širokém slova smyslu), představuje minimální standard harmonizace dodržování práv duševního vlastnictví. S funkcemi a cíli směrnice není samo o sobě v rozporu, že český zákonodárce zvolil cestu zakotvení zvláštní úpravy právě pro institut bezdůvodného obohacení v nynější podobě. Zároveň je ale nezbytné vzít v potaz, že směrnice zdůrazňuje, že zavedení jí předvídané náhrady škody nemá být „trestem“ (byť i to mohou členské státy dle judikatury Soudního dvora patrně překročit a přijmout přísnější úpravu). Národní úpravy vždy musejí sledovat mantinely

¹⁹⁵ Komparativně lze podpůrně poukázat na německé právo, v němž je naopak oblast kolektivní správy (kolektivního správce GEMA) – s odůvodněním nezbytností provozování rozsáhlého monitorovacího aparátu k odhalování neoprávněných užití – jediná, kde se prosadila povinnost náhrady (byť škody) ve výši dvojnásobku. Srov. DREIER, T. *Ausgleich, Abschreckung und andere Rechtsfolgen von Urheberrechtsverletzungen – Erste Gedanken zur EU-Richtlinie über die Maßnahmen und Verfahren zum Schutz der Rechte an geistigem Eigentum*, s. 710; REBER, U. § 86. In: LOEWENHEIM, U. (ed.). *Handbuch des Urheberrechts*, s. 2318–2319, 2322–2323, marg. č. 195, 209; viz též SCHACK, H. *Urheber- und Urhebervertragsrecht*, s. 417.

¹⁹⁶ Již citovaný Koziol v kontextu funkcí náhrady škody též zdůrazňuje, že podstatou soukromoprávních vztahů je právě přítomnost dvou (více) subjektů, kdy žádný z nich nemá být bezdůvodně a na úkor ostatních znevýhodňován. KOZIOL, H. *Grundfragen des Schadenersatzrechts*, s. 52–53.

¹⁹⁷ V základním režimu se hradí náhrada za užívání ve výši obvyklé odměny, § 2999 odst. 1 o. z. MELZER, F. – CSACH, K. § 2991. In: MELZER, F. – TEGEL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IX, § 2894–3081*, s. 1335.

nastavené směrnici – tedy mimo jiné nebýt jen odrazující a účinné, ale též přiměřené (čl. 3 odst. 2). Relevantní se pro národní právní úpravy majetkových nároků z porušení práv duševního vlastnictví jeví rovněž základní *ratio*, na němž stojí čl. 13 směrnice, včetně rozlišování mezi vědomým a nevědomým porušením práv.

Zdůvodnění současné úpravy pravidla § 40 odst. 4 věty druhé aut. z. jistou formou soukromoprávní sankce se jeví problematické, ačkoli by mu mohl subjektivně-historický výklad nasvědčovat. Tento přístup totiž neodpovídá ani obecné funkci (smyslu a účelu) práva bezdůvodného obohacení (odčerpání majetkového prospěchu osobě, již dle právního řádu nepatří, a jeho přesun tomu, komu přísluší), ani posléze přijaté úpravě v § 3004 odst. 2 o. z. Ten lze chápat tak, že jen paušalizuje výši náhrady za bezdůvodné obohacení vydávané nepoctivým obohaceným v rozsahu dle § 3004 odst. 1 o. z. tam, kde bude prokázání skutečné výše obohacení z povahy věci zpravidla obtížné – plní tedy funkci nástroje pro ulehčení dokazování ochuzeného. Zároveň se nepodává žádný relevantní důvod, proč by měl být pravidlu § 40 odst. 4 věty druhé aut. z. přiznán odlišný smysl a účel. Obě ustanovení upravují obsahově blízké situace a jsou provázaná nejen formulačně, ale i historicky. Takový hodnotový nesoulad v rámci práva bezdůvodného obohacení by představoval porušení požadavku hodnotové bezrozpornosti právního řádu.

Na přijetí závěru, že obě výše uvedená pravidla paušalizující rozsah vydávaného bezdůvodného obohacení mají plnit funkci usnadnění dokazování a že není patrný žádný rozumný důvod k odlišnému přístupu k oběma těmto pravidlům, je však – vzhledem k textaci § 40 odst. 4 věty druhé aut. z. – nezbytné navázat tomu korespondující interpretací předmětného pravidla. Předkládaný text navrhuje jej teleologicky redukovat tak, že náhrada ve výši dvojnásobku obvyklé licenční odměny se uplatní (po vzoru § 3004 odst. 2 o. z.) jen u nepoctivého obohaceného. V případě obohaceného v dobré víře by pak měl být zachován nárok ochuzeného na vydání náhrady v (paušalizované) výši jednonásobku obvyklé odměny. K tomuto výsledku lze dospět jak analogickou aplikací § 98d odst. 2 aut. z., tak pravidla § 40 odst. 4 aut. z. pro ušlý zisk; obecně lze říci, že totéž plyne i z obecné úpravy práva na vydání bezdůvodného obohacení (§ 2999 odst. 1 o. z.).

Analysis of the Rule on the Amount of Unjust Enrichment in Section 40(4) of the Czech Copyright Act in the Light of its Function

Zuzana Vlachová

Abstract: This article analyses the provision of Section 40(4) second sentence of the Czech Copyright Act. It modifies the general regulation of the Czech Civil Code on determination of the scope of compensation for unjust enrichment in cases of disposal with a copyrighted work without the necessary licence and provides for a lump-sum compensation of double the amount of the usual license fee. According to the opinion prevalent in Czech literature, this special rule performs a punitive function. This function may be inferred by a subjective-historical interpretation of the provision. However, the article attempts to outline a different view of the meaning and purpose of the lump-sum compensation in the context of the relevant EU law and general civil law – even in this case, it should facilitate the proof of the disadvantaged party. Furthermore, the article presents a corresponding alternative view on the application of Section 40(4) second sentence of the Czech Copyright Act. Following the model of the general civil law regulation, it consists of distinguishing the position of the enriched party in bad faith (which should be obliged to pay double the amount of the usual license fee) and in good faith (whose obligation should be limited to the usual license fee only).

Keywords: copyright law, unjust enrichment, punitive function, good faith, usual license fee